

Osnovna šola Franja Malgaja Šentjur

Vpliv medijev na oblikovanje mnenja o novem koronavirusu

RAZISKOVALNA NALOGA

Področje: sociologija

AVTORICA:
Urška Ula Dobnik, 8.b

MENTORICA:
Jožica Novak,
prof. ped. in zgo.

Šentjur, 2021

Zahvaljujem se vsem, ki so rešili anketo, novinarjema za opravljen intervju ter učencem, ki so sodelovali na delavnicah o resničnih in lažnih informacijah.

Prav tako se zahvaljujem gospe Simoni Fridl, ki je popravila moje jezikovne napake.

Posebna zahvala tudi moji mentorici Jožici Novak, ki je z mojim delom vztrajala do konca in mi je bila v posebno spodbudo.

Hvala ravnatelju mag. Juretu Radišku, ki podpira raziskovalno delo.

Zahvaliti se moram svoji družini, ki mi je bila ves čas pisanja v neverjetno podporo in spodbudo.

KAZALO:

SEZNAM TABEL.....	4
SEZNAM GRAFOV	4
SEZNAM SLIK.....	4
POVZETEK.....	5
1 UVOD.....	6
1.1 NAMEN RAZISKOVALNE NALOGE.....	6
1.2 HIPOTEZE	6
3.3 METODE DE LA.....	7
2 TEORETIČNI DEL.....	7
2.1 DELITEV MEDIJEV	7
2.2 KAJ JE NOVI KORONAVIRUS?	8
2.3 VPLIV MEDIJEV V ČASU EPIDEMIJE KORONAVIRUSA	8
2.3.1 Pretekle epidemije in mediji	10
2.4 VPLIV MEDIJEV NA RAZLIČNE STAROSTNE SKUPINE.....	10
2.4.1 Doseg medijev v letu 2020.....	12
2.4.2 Mladi in uporaba medijev.....	13
3 EMPIRIČNI DEL.....	14
3.1 ANKETNI VPRAŠALNIK št. 1	14
3.2 ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA št. 1	15
3.3 ANKETNI VPRAŠALNIK št. 2	19
3.4 ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA št. 2	20
3.5 INTERVJU Z NOVINARJI.....	24
3.5.1 Intervju z novinarjem Radia Štajerski val	24
3.5.2 Intervju z novinarjem Gregorjem Trebušakom, Svet na Kanalu A.....	26
3.7 DELAVNICA Z UČENCI.....	28
3.8 PRETEKLE EPIDEMIJE V MEDIJIH	29
4 RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK	33
5 LITERATURA IN VIRI	36
6 PRILOGE	38
6. 1 ANKETA O SPREMINJANJU MNENJA O COVID- 19.....	38
6.1.1 Priloga 1: Anketni vprašalnik št. 1	38
6.1.2 Priloga 2: Anketni vprašalnik št. 2.....	39
6.2 Priloga 3: Vprašanja za intervju z novinarjem	41
6.3 Priloga 4: Delavnica z učenci	41

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Struktura anketiranih glede na kraj bivanja	14
Tabela 2: Struktura anketiranih glede na poklic	14
Tabela 3: Struktura anketiranih glede na starost	15
Tabela 4: Struktura anketiranih glede na starost	19
Tabela 5: Struktura anketiranih glede na poklic	20

SEZNAM GRAFOV

Graf 1: Spremljanje pomembnih novic na družbenih omrežjih	11
Graf 2: Doseg medijev 2020 glede na starost v %	12
Graf 3: Poznavanje besede covid-19	15
Graf 4: Dojemanje epidemije marca 2020	16
Graf 5: Branje člankov o novem koronavirusu pomladi	16
Graf 6: Verjetje novicam v 1. valu epidemije	17
Graf 7: Neresnice med novicami	17
Graf 8: Vpliv medijev na osebno mnenje o epidemiji	18
Graf 9: Zaupanje v podatke glede na vrsto medija oz. izvor informacije	18
Graf 10: Trenutni pogled na stanje okužb	19
Graf 11: Testiranje za prisotnost novega koronavirusa	20
Graf 12: Vpliv medijev na odločitev o testiranju	21
Graf 13: Pripravljenost oz. odločitev za cepljenje	21
Graf 14: Objektivno in verodostojno medijsko prikazovanje podatkov	22
Graf 15: Samorefleksija do samokritičnosti podatkov v tradicionalnih medijih	22
Graf 16: Samorefleksija do samokritičnosti podatkov na družabnih omrežjih	23
Graf 17: Primerjava pisanja medijev o epidemiji pomladi in jeseni 2020	23

SEZNAM SLIK

Slika 1: Članek v časopisu Slovenec (2. 11. 1918)	30
Slika 2: Članek v časopisu Slovenski narod (30. 09. 1918)	30
Slika 3: Članek v časopisu Slovenski narod (05. 10. 1918)	30
Slika 4: Članek v časopisu Učiteljski tovariš (10. 01. 1919)	31
Slika 5: Članek v časopisu Učiteljski tovariš (07. 02. 1919)	31
Slika 6: Članek v časopisu Slovenec (12. 11. 1918)	31
Slika 7: Članek v časopisu Slovenec (19. 01. 1919)	31
Slika 8: Članek v časopisu Slovenski narod (22. 10. 1918)	31
Slika 9: Članek v časopisu Slovenec (26. 01. 1919)	31
Slika 9: Članek v časopisu Jugoslavija (17. 12. 1918)	32
Slika 10: Članek v časopisu Slovenec (16. 02. 1919)	32

POVZETEK

Naslov naloge: Vpliv medijev na oblikovanje mnenja o novem koronavirusu

Avtorica: Urška Ula Dobnik

Šola: Osnovna šola Franja Malgaja Šentjur

Mentorica: Jožica Novak, prof. ped. in zgo., OŠ Franja Malgaja Šentjur

Živimo v negotovih časih. Zajela nas je pandemija novega koronavirusa, ki je popolnoma spremenila naša življenja. V teoretičnem delu pišemo o medijih nasploh, o njihovem vplivu v času epidemije, predstavimo definicijo in najpomembnejše podatke o novem koronavirusu, vplivu medijev na različne starostne skupine (mladi do 25. leta in starejši nad 55 let), o preteklih epidemijah in vplivu medijev na ljudi.

Rezultati raziskav v empiričnem delu so pokazali, da tradicionalni mediji vplivajo na mlade in starejše podobno, da pa mladi v bistveno večji meri spremljajo tudi novice na družabnih medijih. Do novic v medijih smo večinoma kritični in znamo prepoznati resnične informacije od neresničnih. Mladi znamo informacije preveriti.

Ključne besede: mediji, novi koronavirus, covid-19, sodobni mediji, tradicionalni mediji, raziskava.

1 UVOD

Mediji so sredstva za prenos informacij. V 20. stoletju so se pojavili množični mediji, kot so časopis, radio, televizija in splet. Njihov namen je najširšemu krogu ljudi posredovati informacije in zabavo. Medijski svet se danes zelo hitro spreminja, tradicionalne medije (televizija, časopisi in radio) izpodrivajo digitalni mediji. Digitalni mediji omogočajo ustvarjanje, ogled in deljenje novic na digitalni elektronski napravi. Informacije so z digitalizacijo medijev postale hitro in široko dostopne. Svetovni splet ponuja množico novic, ki se lahko širijo, uporabniku pa omogočajo, da izbor vsebin prilagodi svojim interesom. Z razvojem medijev je deljenje, ustvarjanje vsebin postalo dostopno vsem. (Avbelj, Ganna Mahmoud, Tawitian in Zupančič, 2020)

S tem pa je prišlo do problema, da številni delijo novice, ki so lažne oziroma ne ustrezajo resnični sliki. Prav tako pa različni mediji na ljudi iz različnih starostnih skupin drugače vplivajo oziroma jim verjamejo. Zato nas je v raziskovalni nalogi zanimalo, katere medije spremljajo različne starostne skupine ter kako so (bile) kritične do novic v medijih v povezavi z novicami o epidemiji novega koronavirusa.

1.1 NAMEN RAZISKOVALNE NALOGE

Namen raziskovalne naloge je:

- ugotoviti, kako različne starostne skupine razmišljajo o epidemiji,
- kakšno je njihovo zaupanje v različne skupine medijev,
- kako so mediji vplivali na naše mnenje o novem koronavirusu,
- ali so mediji vplivali na pretekle epidemije.

1.2 HIPOTEZE

Pred raziskovalnim delom smo si postavili naslednje hipoteze:

1. Mediji vplivajo na naše mnenje. Tudi v preteklosti so mediji vplivali na naše mnenje.
2. Tradicionalni mediji bolj vplivajo na starejšo populacijo (od 55. leta dalje). Starejša populacija bolj verjame podatkom tradicionalnih medijev.
3. Informacije preko socialnih omrežij najbolj vplivajo na mlade do 25. leta starosti in jim tudi bolj verjamejo.
4. Otroci in mladostniki bolj verjamejo lažnim novicam (v smislu senzacije) kot pa preverjenim. Otroci do informacij niso kritični in jih ne preverjajo.

3.3 METODE DELA

Pri raziskovalnem delu smo uporabili naslednje metode dela:

- metoda dela z literaturo,
- postavitve hipotez,
- dva anketna vprašalnika,
- intervjuji (novinarji),
- delavnica v šoli (prepoznavanje lažnih in resničnih informacij)
- pregled časopisov iz preteklih epidemij (www.dlib.si),
- obdelava anketnih vprašalnikov,
- preverjanje hipotez.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 DELITEV MEDIJEV

Medij oziroma občilo je komunikacijsko sredstvo, preko katerega prenašamo informacije, ki jih potrebujemo za naš vsakdan (npr. vremenska napoved ...). Poznamo več vrst medijev; tradicionalne: tisk, radio in televizija ter digitalne oziroma moderne: splet. V zadnjem desetletju so vse bolj priljubljeni digitalni mediji, saj omogočajo javno komuniciranje, ki je namenjeno razmeroma velikemu, heterogenemu in anonimnemu občinstvu. V porastu so tehnologije, kot so tablice, "pametni" telefoni in računalniki z raznovrstnimi aplikacijami. »Poleg tega, da nam omogočajo stvari, ki si jih še nekaj desetletij nazaj niti predstavljati nismo mogli, imajo na nas tudi negativen vpliv, saj so prisotni na vseh področjih našega življenja in s tem marsikdaj preveč posegajo v našo zasebnost«. (Gnilšek, 2015) Pri množici novic, ki jih lahko dobimo na spletu, so številne neresnične oziroma izmišljene. Pri uporabi medijev moramo paziti, da verjamemo informacijam preverjenih virov. »Znanstveniki od leta 2016 intenzivno preučujejo, ali namerno razširjene lažne novice res vplivajo na nas. Ugotovili so, da lažne novice krožijo, verjamejo pa jim le redki. Predvsem pa ne spremenijo naših pogledov in mnenj«. (Kocbek, 2019)

Mediji, ki nas obdajajo in iz katerih črpamo možnosti za delovanje v vsakdanjem življenju, so se spremenili. Klasični množični mediji, med katere štejemo tisk, radio, televizijo, knjižno založništvo, filmsko in glasbeno industrijo (Škerlep, 1998), se radikalno razlikujejo od novih množičnih medijev, med katere sodita internet in svetovni splet. Pred več kot dvema desetletjema je Škerlep navajal, da »bodo množični mediji

v prihodnjih desetletjih v našem življenju imeli še večjo vlogo, kot jo imata danes (ali celo: sta jo imela) telefon in televizija«. (Škerlep, 1998, str. 52)

2.2 KAJ JE NOVI KORONAVIRUS?

V Wuhanu na Kitajskem so decembra 2019 zaznali več primerov pljučnic. Pri bolnikih so izključili številne običajne povzročitelje pljučnic oziroma respiratornih okužb in potrdili okužbo z novim koronavirusom, ki je bila povezana z veliko ribjo tržnico. Okužba se je hitro razširila in kmalu dobila pandemične razsežnosti. (Tomažič in Avšič Zupanc, 2020)

Koronavirusi so velika družina virusov, ki povzročajo bolezni, ki se lahko kaže kot navaden prehlad, lahko pa tudi kot resna bolezen. Covid-19 je nalezljiva bolezen, ki jo povzroča novi koronavirus (SARS-CoV-2). Virus se širi z vdihavanjem drobnih kapljic od okužene osebe, ki kašlja ali kiha. Potreben je tesnejši stik z bolnikom na razdalji manj kot 1,5 metrov. Ljudje se lahko okužijo, če se dotaknejo onesnaženih površin, potem pa še predelov svoje sluznice (nosu, ust ali oči). (Uredništvo gov.si, 5. 11. 2020)

2.3 VPLIV MEDIJEV V ČASU EPIDEMIJE KORONAVIRUSA

Mediji vplivajo na naše mnenje. V času epidemije, ko večino informacij črpamo iz medijev, je bistvenega pomena, kolikšen vpliv imajo na nas.

Mediji so tisti, ki nam posredujejo informacije, ki jih pridobijo iz različnih virov, vendar so tudi tisti, ki odločajo, o čem bomo razmišljali. S svojimi objavami lahko v veliki meri usmerjajo pozornost publike na specifične dogodke, probleme in ljudi ter s tem določajo, kako bodo pomembni določeni množični pojavi. Z našim spremljanjem medijev le-ti vplivajo na naša razmišljanja: o čem misliti in o čem se pogovarjati. Hkrati so tudi tisti, ki nam prikazujejo mnenja, standarde ter stališča drugih ljudi. Zato se pogosto zgodi, da svoja mnenja prilagajamo. Tako mediji postavljajo okvir našemu razmišljanju, kjer pri razumevanju igra pomembno vlogo to, kako je problem prikazan oz. opredeljen v poročanjih z njihove strani. Poleg medijev, ki torej igrajo pomembno vlogo pri našem osredotočanju na to, kaj je pomembno in kaj ne, pa tudi mi sooblikujemo naš vsakdan, ki je postal zelo obremenjen z epidemijo.

Zavedati se moramo, da smo ljudje pri iskanju informacij velikokrat pristranski, včasih hote, včasih nehote. Običajno iščemo tiste informacije, ki bodo govorile v prid našemu prepričanju ali našim pričakovanjem. To se lahko v vsakdanjem življenju kaže na različne načine. Eden izmed načinov je ta, da si ustvarimo določeno prepričanje in kasneje iščemo samo takšne podatke, ki bodo naše prepričanje potrdili. Po drugi strani

pa se ne zmenimo za tista dejstva, ki bi bila v nasprotju z našim prepričanjem. Dejstvom, ki govorijo proti njem, običajno dajemo manjšo vrednost. Problem pristranosti je v tem, da lahko zelo hitro spregledamo tveganja in opozorila, kar pa lahko seveda vodi do napačnih odločitev oz. napačnih zaključkov. Tako smo torej tudi mi odgovorni za napake, ki jih delamo pri razmišljanju. Napakam se lahko izognemo, če se jih bomo zavedali in vlagali energijo v to, da poiščemo tudi drugačna mnenja in o njihovi resničnosti razmislimo. To je pomembno zato, da bi sprejemali boljše odločitve, ker ima naš način razmišljanja velik pomen za naše vedenje.

Zavedati se moramo tudi, da se z našimi mislimi tesno povezujejo tudi naša čustva, kar pomeni, da se pogosto dogaja, da naše misli postanejo tudi to, kar občutimo oz. obratno: to, kar občutimo, postane tudi naše mišljenje. Zato bi bilo napačno sklepati, da se v primeru pojava dogodka, ki nas aktivira, mi odzovemo neposredno nanj. V resnici se v kontekst odzivanja na dogodek vključijo tudi naša prepričanja, zamisli, sodbe. Iz tega lahko torej izpeljemo, da se v realnih situacijah odzovemo oz. reagiramo na našo interpretacijo dogodka in ne na dogodek sam. Tako bodo zgolj negativne informacije, ki jih bomo črpali s strani medijev in ki jih je v tem času mnogo, tiste, ki bodo pomembno vplivale na naše doživljanje celotne situacije. Temu ustrezno se bodo torej prilagodila naša čustva, ki bodo pretežno negativna. Zaradi negativnega čustvovanja bomo po vsej verjetnosti tudi bolj pozorni na negativne informacije. Temu se lahko izognemo tako, da nismo pristranski pri iskanju informacij in skušamo iz nastale situacije črpati tudi pozitivne misli ter informacije. Tudi te najdemo v medijih. (Pisar, 2020)

Pomembno vlogo medijev v času epidemije so potrdile tudi različne javnomnenjske raziskave. Anketa agencije Mediana z začetka aprila 2020 je pokazala, da v zdajšnji krizi, ko je splošna informiranost javnosti izrednega pomena za ohranjanje varnosti, zlasti klasični mediji uživajo visoko stopnjo zaupanja prebivalstva. (STA, 2020)

Ne le mediji, tudi posamezniki so na spletnih platformah, kot so družbena omrežja, ustvarjalci vsebin. Mnogi v dobri veri in prepričani v svoj prav dodatno spodbujajo poplavo negativnih informacij. Posledica vzpostavljanja družbe strahu je utrjevanje pozicije moči tistih, ki strah povzročajo. Najlažje je namreč obvladati nekoga, ki je prestrašen. Nekoga, ki ne uspe premisliti in preveriti vseh virov informacij in se oprime najbolj spektakularnega, kajti ravno ta se mu ali ji je vtisnil v spomin. (Medijsko spodbujanje strahu je resnična stvar, 2020)

2.3.1 Pretekle epidemije in mediji

Pisana beseda je ena izmed najmočnejših vrst medijev. To so vedeli že Egipčani, Rimljani in tudi Grki, ki so jo uporabljali za zapise delnih resnic ali celo laži, tako je zapisana "resnica" vplivala na pogled ljudi še naslednja stoletja. Posledica tega je, da vse ohranjene zapise iz preteklosti beremo kritično. (Razvoj medijev, 2016)

Tudi iz preteklosti poznamo nekaj epidemij, npr. črna smrt (kuga v 14. stoletju v Evropi), črne koze (konec 18. st.) ... Prva velika epidemija, kjer je bila tiskana beseda že dobro poznana in razširjena, je bila španska gripa pred dobrimi 100 leti, proti koncu 20. st. je izbruhnila epidemija aidsa, v 21. st. pa še ebola ter prašičja in ptičja gripa.

V zadnjem desetletju ima na naše razmišljanje veliki vpliv internet, ki nam ponuja vse, kar nam daje televizija in še mnogo več. Internet nam ponuja videe, glasbo ter besedila, kadar koli si jih zaželim, kar ga loči od radia in televizije. Vsebinska je interaktivna, kar pomeni, da lahko vsakdo prispeva k neki temi. (Razvoj medijev, 2016)

2.4 VPLIV MEDIJEV NA RAZLIČNE STAROSTNE SKUPINE

Mediji s svojimi sporočili in medijskimi zgodbami nenehno ustvarjajo svojevrstno matrico, ki jo ljudje največkrat in skoraj nezavedno vzamemo za edino in resnično "realnost". Če mediji kreirajo našo "realnost", kakšna potem je ta obstoječa (medijska) realnost? Že običajen pogovor razkrije, da medijem (na splošno) pripisujemo prej negativni kot pozitivni vpliv na posameznika in družbo. (Ademovič, 2012)

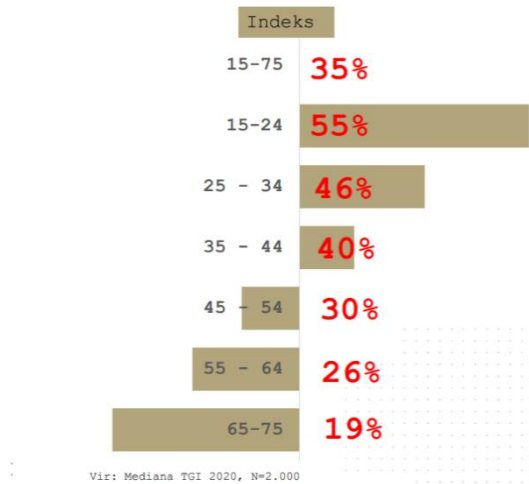
Za otroke v zahodnih državah verjamemo, da so odvisni, psihično in mentalno nezreli, ranljivi ter nesposobni racionalnih in "zrelih" družbenih, političnih, ekonomskih in intelektualnih odločitev in se zato morajo zanašati na odrasle, ki te odločitve sprejemajo namesto njih. Otroštvo dojemajo kot pomemben del socializacijskega procesa, v katerem odrasli skozi izobraževanje in vzgojo otroke vzgajajo v odraslega. Vprašanje je, ali so otroci res tako nemočni, kot jih poskušamo prikazati?

V današnji družbi množičnih medijev morajo otroci čimprej postati kritični gledalci. Tega ne moremo doseči niti z dolgotrajnim gledanjem televizije niti s strogim omejevanjem gledanja, ampak s pogovorom in z vzgojo za medije, ki poučuje, kako je treba razumeti, analizirati in ustvarjati sporočila; s tem omogoča, da gledalci postanejo kritični analitiki in hkrati ustvarjali ustvarjalci sporočil.

Splošno znano je, da si otroci prizore predstavljajo na drugačen način kot odrasli. Raziskave pa so pokazale, da otroci zelo dobro poznajo konvencije filmskega jezika in zato lahko pravilno interpretirajo prikazane podobe. Poleg tega pa je filmski medij neločljivo povezan z družbeno prakso. (Četina, Mazej in Tkalec, 2011)

Več kot polovica vprašanih v raziskavi Mediane, starih med 15. in 24. letom pravi, da pomembne novice spremlja na družbenih omrežjih, nato spremljanje novic na družbenih omrežjih s starostjo pada, med starimi od 65 do 75 let je takih le 19 %. (Uredništvo mlad.si, 2020)

Graf 1: Spremljanje pomembnih novic na družbenih omrežjih

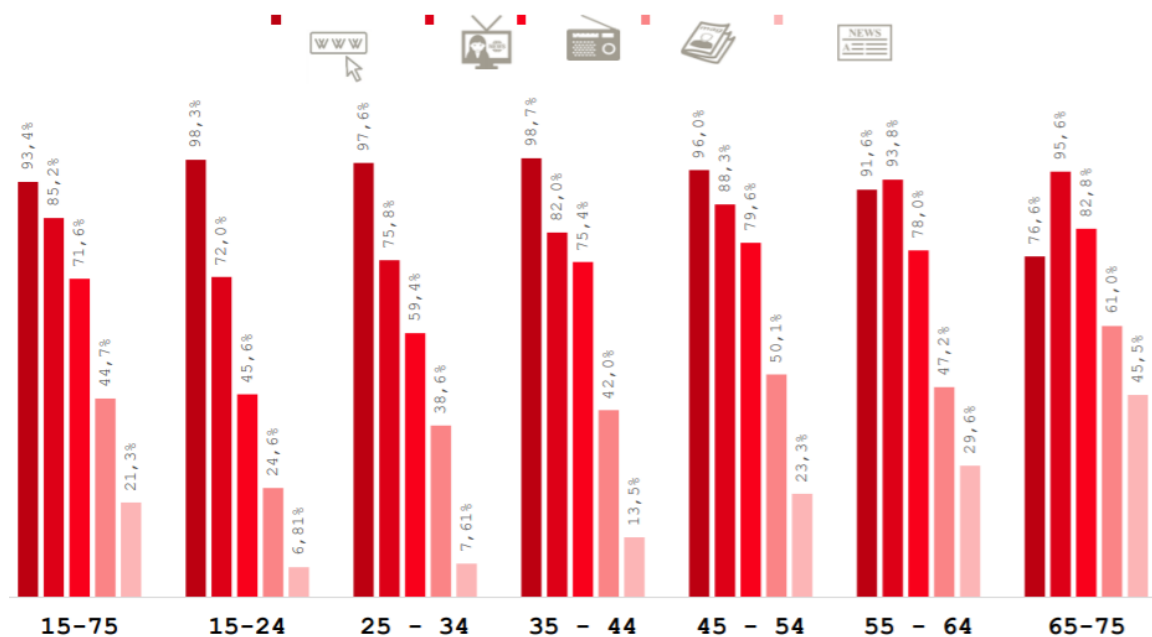
(vir: <https://mlad.si/blog/janja-bozic-marolt-se-vedno-jih-tri-cetrtnine-gleda-televizijo-in-polovica-poslusa-radio/>)

V družbi že nekaj časa velja, da so tiskane revije, TV oddaje, radijske rubrike ipd. namenjene predvsem starejši populaciji.

Starostniki niso pogosta tema v medijih, kadar pa se pojavijo, so obravnavani kot posebna družbena skupina, ki je različna od preostale populacije. V zadnjih letih se starostniki vse bolj zanimajo za sodobno tehnologijo. Tako lahko zasledimo razne delavnice, na katerih se lahko posameznik nauči uporabljati splet in na njem že skoraj nujne funkcije za normalno delovanje sodobne družbe.

2.4.1 Doseg medijev v letu 2020

Graf 2: Doseg medijev 2020 glede na starost v %

(vir: <https://mlad.si/blog/janja-bozic-marolt-se-vedno-jih-tri-cetrtnine-gleda-televizijo-in-polovica-poslusa-radio/>)

Pogosto imamo občutek, da se je s pojavom interneta pomen vseh ostalih medijev bodisi zmanjšal ali izničil. V resnici ni tako, meni Marolt Božičeva iz Mediane. Pri mlajših generacijah res prevladuje uporaba interneta (v starostni skupini od 15 do 24 let ga uporablja kar 98,3 %), le malo več ljudi v generaciji od 55. in 64. leta spremlja televizijo (razlika je le 1,8 odstotne točke), medtem ko generacija med 65. in 75. letom največ uporablja televizijo, sledi radio. (Uredništvo mlad.si, 2020)

Raziskava o medijskem spremljanju informacije v pomladanskem delu epidemije med 4000 posamezniki iz ZDA in VB je pokazala zanimive rezultate. Najbolj se je medijska konzumacija po največ kanalih (vključujoč različne spletne medije, TV, radio ...) povečala med osebami, starimi med 24 in 37 let. Tesno jim sledijo generacija med 16 in 23 let z ogromnim porastom ogleda spletnih videov ter generacija med 38 do 56 let, ki je med epidemijo pričela več posegati po TV oddajah. Slednje velja tudi za generacijo od 57 do 64 let.

Najmanj se je okrepilo branje tiskovin; časopisov, revij ... Osebe med 16. in 37. letom so pričele bolj posegati tudi po spletnem časopisju, medtem ko se je največ odgovorov tistih, ki spremembe v spremljanju medijev niso opazili, med najstarejšo generacijo. (Kako pa ti spremljaš medije te dni, 2020)

2.4.2 Mladi in uporaba medijev

Mladi vse več časa porabijo za uporabo interneta. Razlog za privlačnost interneta je predvsem v tem, da nudi interaktivnost in možnost dvostranske komunikacije, česar za televizijo ne moremo reči. "Mladi na internetu obiskujejo različne spletne strani in iščejo informacije, uporabljajo družbena omrežja, si izmenjujejo fotografije, komentirajo, med seboj komunicirajo preko aplikacij za sporočanje ali preko video klepeta, igrajo igrice, objavljajo videoposnetke, besedila, itd." (Najbolj pomembno je, da se mladi zavedajo, da je internet javni prostor in da razumejo, kaj to pomeni, 2016) Otroci že od samega začetka njihovega življenja uporabljajo medije. Ko so otroci še majhni, opazujejo svoje starše, kako uporabljajo medije, kmalu pa se tudi sami začnejo zanimati za njih. (Petek, 2015)

»Ob zmerni uporabi različnih tehnologij otrok pridobi izkušnje, ki se jih drugače v življenju ne more naučiti. Problem nastane s pretirano uporabo ali celo z zasvojenostjo z določeno tehnologijo, pri čemer se pokažejo tudi negativni vplivi na otrokov razvoj.« Torej je uporaba medijev lahko poučna oziroma koristna ob zmerni uporabi. V okviru projekta "Za zdravje mladih", financiranega s strani Norveškega finančnega mehanizma, je bila izvedena raziskava o vedenjskih zasvojenostih mladostnikov. Raziskava je zajela slovenske osnovnošolce. Sodeč po raziskavah za igrice na dan porabijo v povprečju 1,7 ure, med koncem tedna nekoliko več - 2 uri in pol na dan. Rezultati kažejo, da v povprečju otroci začnejo igrati igrice pri sedmih letih. (Uredništvo Safe.si, 2016)

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 ANKETNI VPRAŠALNIK št. 1

S prvo anketo smo želeli izvedeti, kako se anketirani strinjajo z določenimi ukrepi ter ali na njihove odločitve vplivajo mediji. Anketiranje smo izvedli novembra 2020. Pred anketiranjem smo anketo preizkusili.

Anketa je obsegala 11 vprašanj: 7 zaprtega in 4 odprtega tipa vprašanj. Anketa je bila narejena s pomočjo www.1ka.arnes.si

Anketo je rešilo 92 oseb različnih starostnih skupin iz različnih krajev.

Tabela 1: Struktura anketiranih glede na kraj bivanja

Kraj	Število	Odstotki
Ljubljana	6	7 %
Celje	12	13 %
Šentjur	25	27 %
Šmarje pri Jelšah	33	36 %
Drugo	16	17 %
Skupaj	92	100 %

Anketo je rešilo največ občanov Šmarja pri Jelšah, sledi Šentjur ter drugo (Sevnica, Rogaška Slatina).

Tabela 2: Struktura anketiranih glede na poklic

Poklic	Število	Odstotki
Učitelj	9	10 %
Dijak	9	10 %
Učenec	10	11 %
Zaposlen v Domu upokojencev	3	3 %
Zaposlen v javni upravi	10	11 %
Kmet	2	2 %
Medicinska sestra	10	11 %
Zaposlen v trgovini	2	2 %
Podjetnik	3	3 %
Upokojenec	16	18 %
Drugo	18	19 %
Skupaj	92	100 %

Anketo je rešilo največ upokojencev, sledijo učitelji, medicinske sestre, učenci ter zaposleni v javni upravi.

Tabela 3: Struktura anketiranih glede na starost

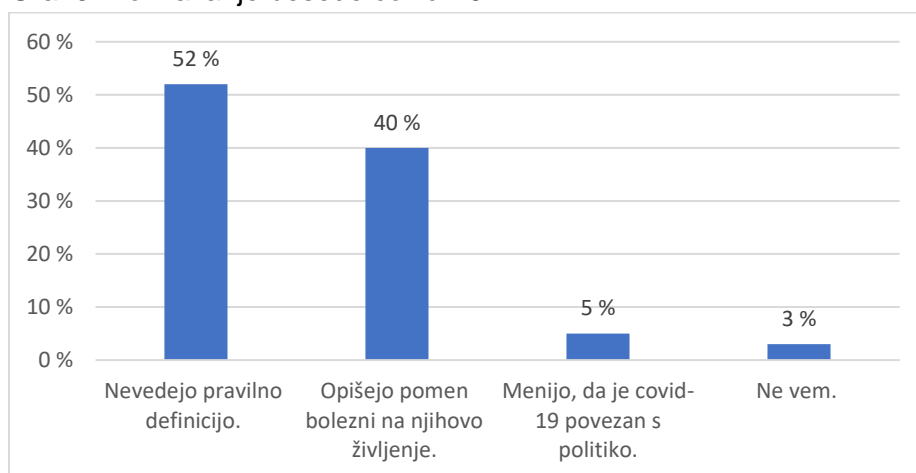
Starost	Število	Odstotki
10-15 let	13	14 %
15-24 let	9	10 %
25-34 let	8	9 %
35-44 let	28	30 %
45-54 let	11	12 %
55-65 let	15	16 %
Nad 65 let	8	9 %
Skupaj	92	100 %

Želeli smo, da bi bila zastopanost različnih starostnih skupin enakomerna. Kljub temu je anketo rešilo največ starih med 35 in 44 let, ostale starostne skupine pa so zastopane podobno.

3.2 ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA št. 1

1. Kako bi s svojimi besedami opisali COVID-19?

Graf 3: Poznavanje besede covid-19

42 anketiranih je za covid-19 navedlo relativno pravilno definicijo. Veliko anketiranih pravi, da je covid-19 virus.

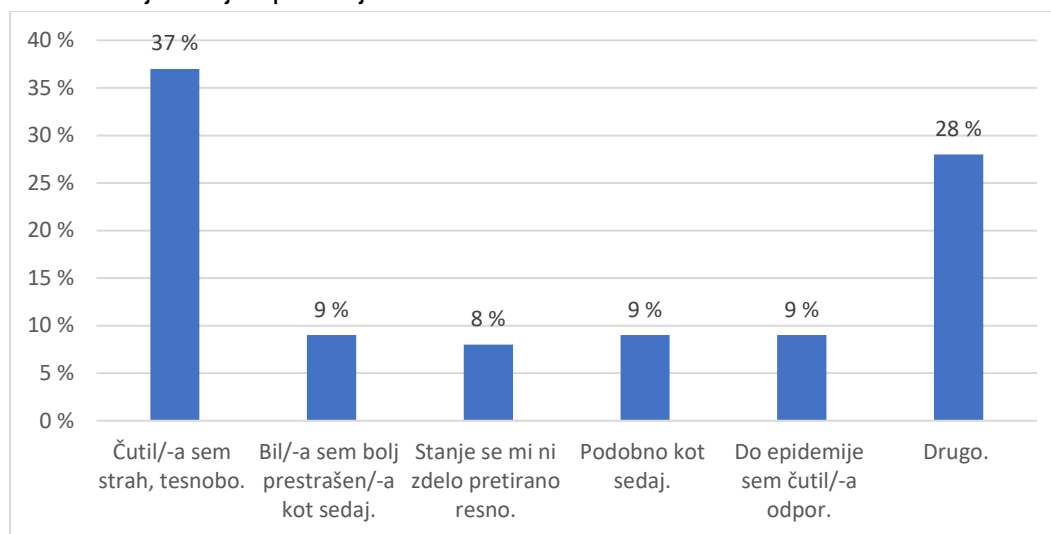
32 anketirancev je opisalo pomen bolezni na njih oziroma na njihovo življenje (nekateri se ga bojijo, nekateri imajo mešane občutke, ker ne vedo, kako bo vplival nanje, nekateri so glede njega optimistični, nekateri pravijo, da ga jemljemo preveč resno ipd.)

2 anketiranca ne veda, kaj je covid-19. 4 anketiranci pravijo, da je covid-19 povezan s politiko (svetovni nateg, ukrepi so politični ipd.)

Na vprašanje *Ali veste, kako se virus širi?* je odgovorilo 79 anketiranih, od tega 3 ne vedo, kako se virus širi.

2. Prva epidemija je bila razglašena 12. marca 2020 (do 18. maja 2020). Kako ste na situacijo gledali takrat?

Graf 4: Dojemanje epidemije marca 2020

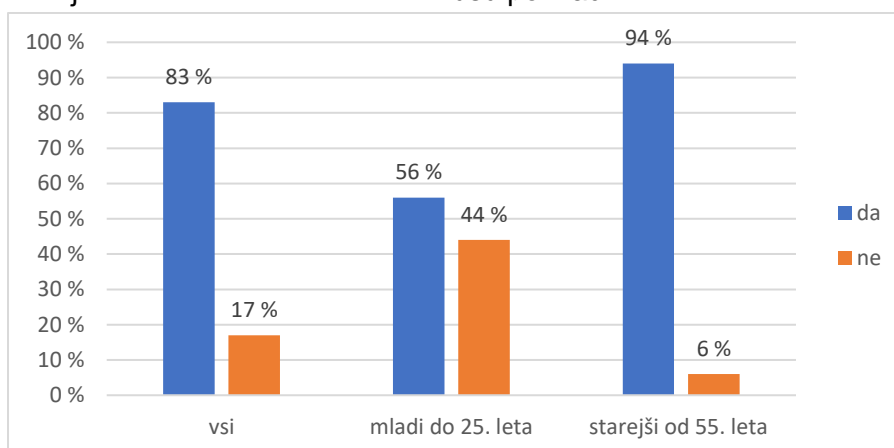

31 anketiranih je čutilo strah, tesnobo, 6 anketiranih je bilo bolj prestrašenih kot sedaj, 5 anketiranim se stanje prej ni zdelo pretirano resno (niso se zavedali razširjenost virusa, poteka bolezni ipd.), 6 anketiranih stanje gleda podobno kot sedaj, 6 anketiranih je do situacije čutilo odpor (škoda gospodarstvu ...). Pod drugo so navajali, da so se držali ukrepov, bili optimistični, dojemali manj depresivno ...

57 % anketiranih se je počutilo ogroženih, 43 % pa ne. V starostni skupini starejših od 55 let, je takšnih, ki so se počutili ogrožene, kar 67 %.

3. Ali ste v prvem valu epidemije brali članke o novem koronavirusu?

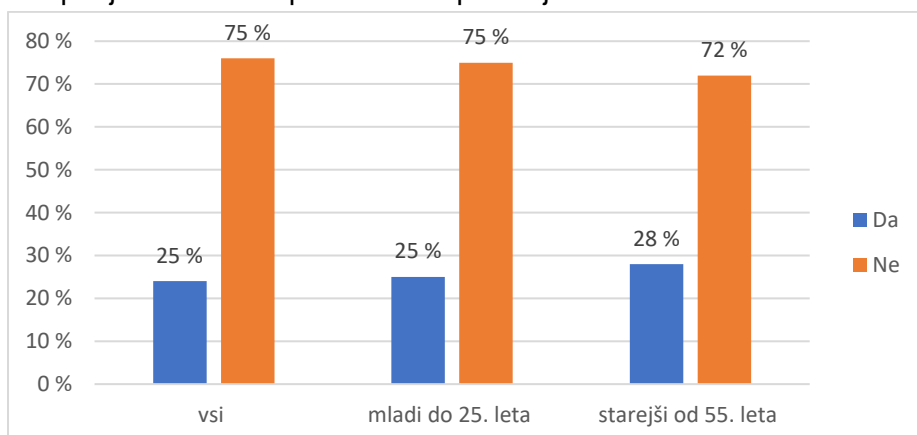
Graf 5: Branje člankov o novem koronavirusu pomladi

83 % vseh anketiranih je bralo članke o novem koronavirusu, 17 % anketiranih člankov jih ni bralo. Starejši od 55. leta so v bistveno večji meri brali članke o problematiki kot mladi do 25. leta.

4. Ali ste v času prvega vala epidemije verjeli vsem novicam?

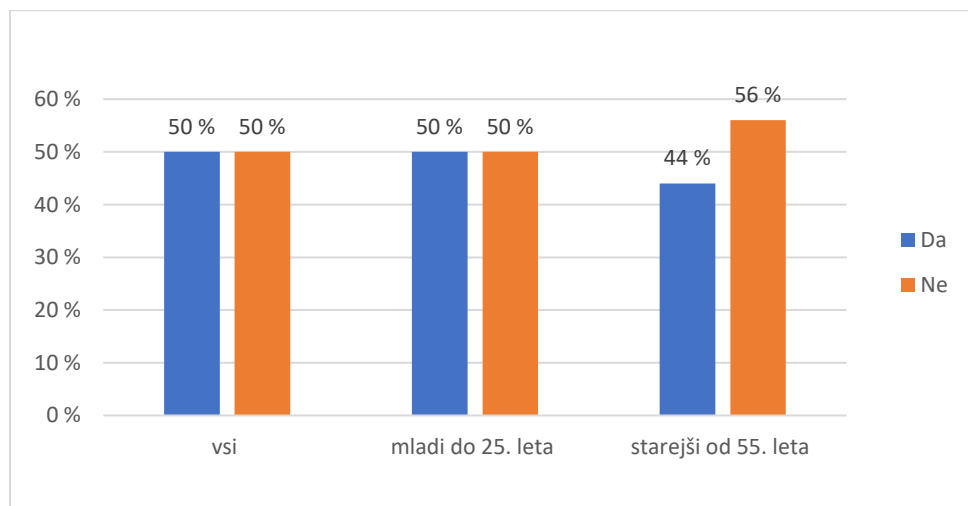
Graf 6: Zaupanje novicam v prvem valu epidemije

Naša raziskava je pokazala, da je četrtnina anketiranih zaupala oz. verjela vsem novicam, ki so bile objavljene, tri četrtine vprašanih pa ni verjela vsem novicam. Med mladimi in starejšimi ni pomembnih statističnih razlik o zaupanju novicam v prvem valu epidemije. Le malo višji odstotek starejših od 55 let je verjel vsem novicam.

5. Ali so bile med temi tudi novice, ki so se izkazale za neresnične?

Graf 7: Neresnice med novicami

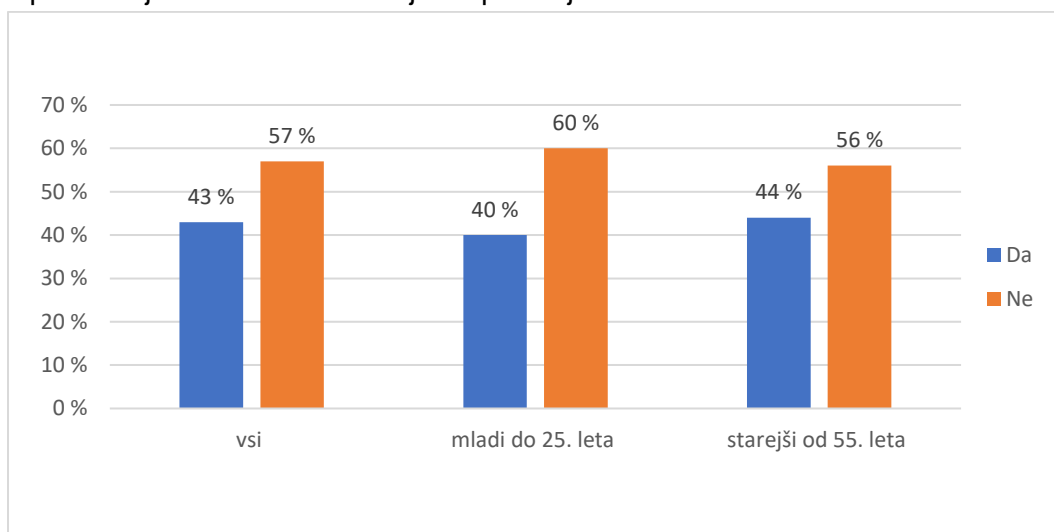

Podatki iz analize anketnega vprašalnika so pokazali, da so starejši od 55 let brali manj novic, ki so se izkazale za neresnične.

Med neresničnimi novicami starejši od 55 let navajajo, *da ni bilo toliko pozitivnih na testiranju, da jih ni toliko umrlo, fotografije so bile izpred nekaj let (ob dogodku druge katastrofe), laganje o testih*. Mladi do 25. leta pa, *da je kar dosti držav prikrivalo podatke o resničnem številu okuženih, število smrti zaradi covida-19, da bo zdravilo narejeno do poletja ...*

6. Ali mislite, da so mediji vplivali na vaše mnenje o epidemiji?

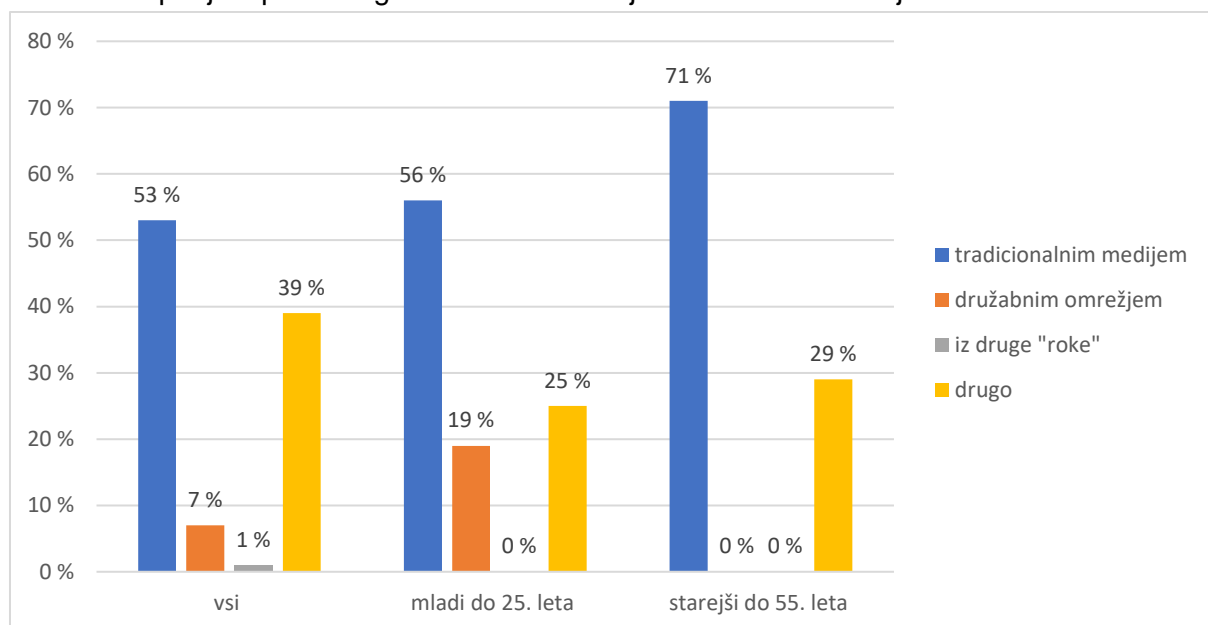
Graf 8: Vpliv medijev na osebno mnenje o epidemiji

56 % starejših od 55. leta meni in 60 % mladih do 25. leta meni, da mediji na njihovo mnenje niso vplivali.

7. Katerim podatkom najbolj verjamate?

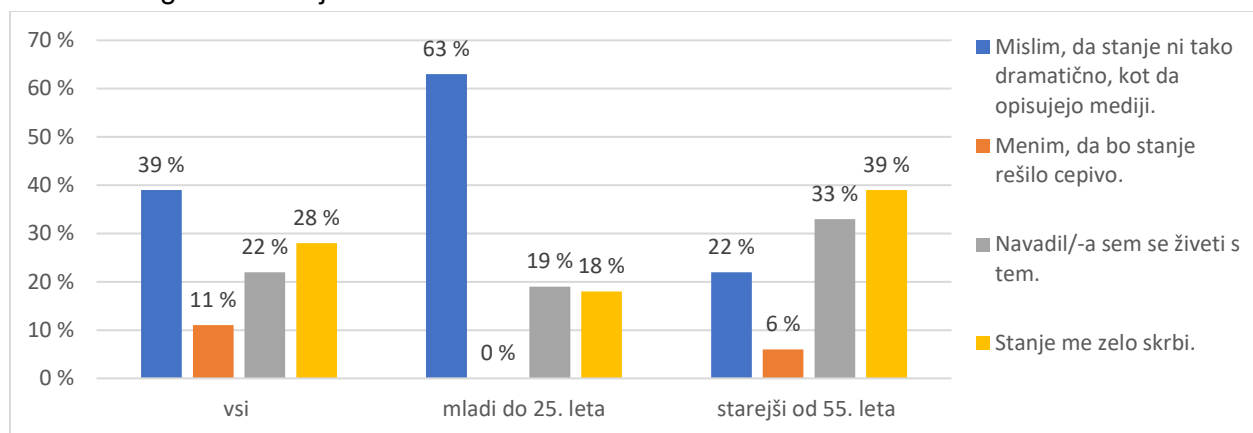
Graf 9: Zaupanje v podatke glede na vrsto medija oz. izvor informacij

Starejši od 55. leta bolj verjamejo podatkom oz. novicam tradicionalnih medijev, zaupanja v družabna omrežja niso niti navajali. Kar petina mladih pa najbolj zaupa družabnim omrežjem.

8. 18. oktobra 2020 je bila ponovno razglašena epidemija. Kako gledate na stanje okužb sedaj?

Graf 10: Pogled na stanje okužb decembra 2020

39 % vseh anketiranih meni, da stanje ni tako dramatično, kot ga opisujejo mediji, med temi je bistveno višji odstotek mladih do 25. leta (kar 63 %) in le 22 % starejših od 55. leta. Majhen delež anketiranih je mnenja, da bo stanje rešilo cepivo (delež s starostjo upada). Kar tretjina starejših se je navadila živeti s tem, mladih le slaba petina. Kar 39 % starejših od 55. leta stanje zelo skrbi, mladih le slaba petina.

3.3 ANKETNI VPRAŠALNIK št. 2

Z drugo anketo smo želeli izvedeti, kakšen je odnos do epidemije, testiranja in cepljenja v marcu 2021 ter ali so mediji vplivali na odločitvi glede testiranja in cepljenja in kako so kritični do informacij v medijih. Anketa je obsegala 10 vprašanj zaprtega tipa. Anketa je bila narejena s pomočjo www.1ka.arnes.si. Poslali smo jo istim naslovnikom kot prvo. Anketo je rešilo 44 oseb različnih starostnih skupin.

Tabela 4: Struktura anketiranih glede na starost

Starost	Število	Odstotki
10-15 let	10	23 %
15-24 let	8	19 %
25-34 let	4	7 %
35-44 let	9	21 %
45-54 let	4	9 %
55-65 let	5	12 %
Nad 65 let	4	9 %
Skupaj	44	100 %

Želeli smo, da bi bila zastopanost različnih starostnih skupin enakomerna. Anketo je rešilo največ oseb starih med 10 in 15 let, sledijo stari med 35 in 44 ter 15 do 25 let.

Tabela 5: Struktura anketiranih glede na poklic

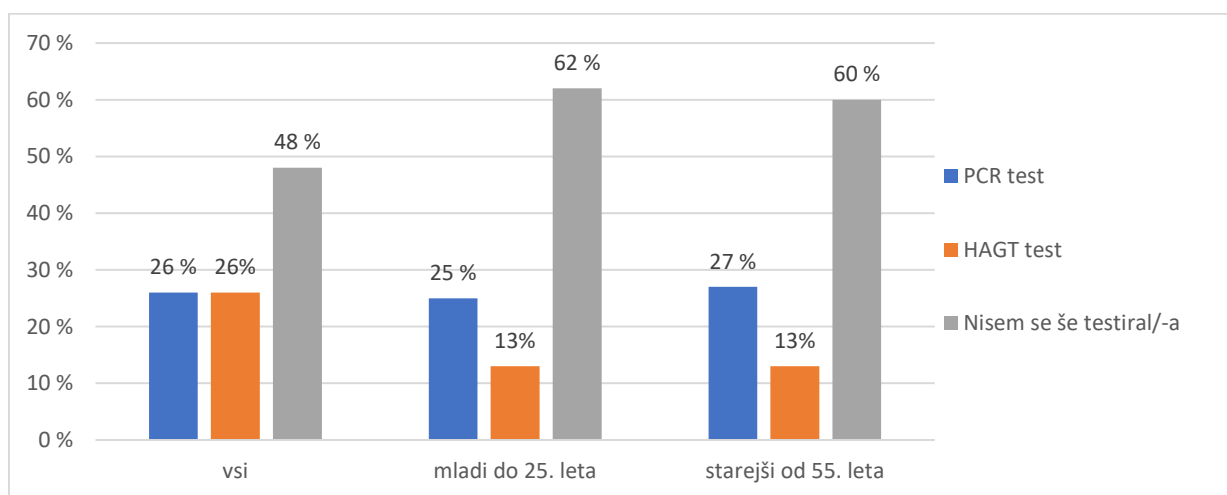
Poklic	Število	Odstotki
Učitelj	3	7 %
Študent	8	7 %
Dijak	3	18 %
Učenec	7	16 %
Zaposlen v Domu upokojencev	1	2 %
Zaposlen v javni upravi	2	4 %
Kmet	3	7 %
Medicinska sestra	0	0 %
Zaposlen v trgovini	4	9 %
Upokojenec	6	11 %
Drugo	7	19 %
Skupaj	44	100 %

Anketo je rešilo največ dijakov, sledijo učenci ter upokojenci.

3.4 ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA št. 2

1. Ali ste se testirali?

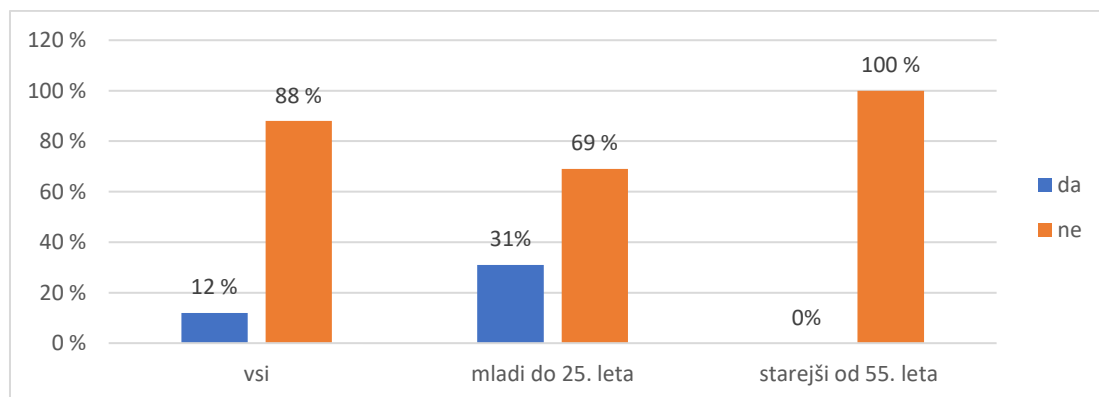
Graf 11: Testiranje za prisotnost novega koronavirusa

Do konca marca 2021 se jih še skoraj polovica nikoli ni testirala. Med netestiranimi je največ mladih in starejših, bistveno več je testirane srednje populacije (pogoj testiranja za službo).

2. Ali so na vašo odločitev o testiranju vplivali mediji?

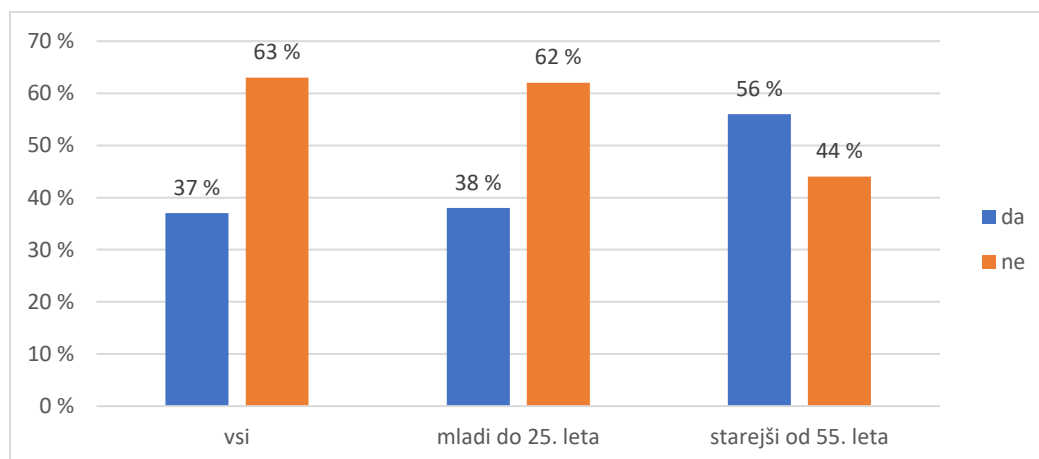
Graf 12: Vpliv medijev na odločitev o testiranju

Na 12 % vseh vprašanih so na odločitev o testiranju vplivali mediji, med mladimi do 25. leta je takšnih kar tretjina, med starejšimi od 55. leta pa nihče. Iz podatkov pa ne vemo, ali gre za odločitev o testiranju oz. netestiranju.

3. Ali ste se odločili za cepljenje oz. se nameravate cepiti?

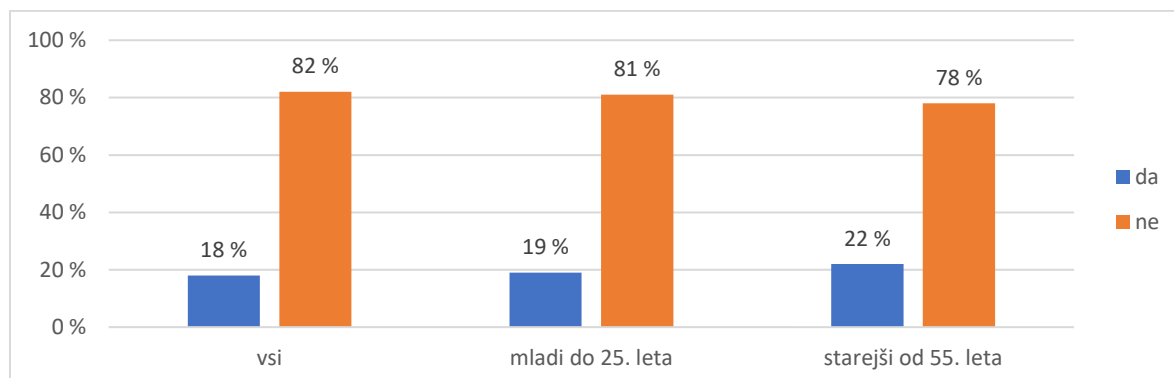
Graf 13: Pripravljenost oz. odločitev za cepljenje

Večina vseh anketiranih se ne namerava cepiti, takšnih je kar 63 %. Odstotek starejših (nad 55. let), ki se nameravajo cepiti, je za 18 odstotnih točk višji kot pri mladih do 25. leta.

4. Mislite, da mediji prikazujejo objektivne in verodostojne (resnične) podatke?

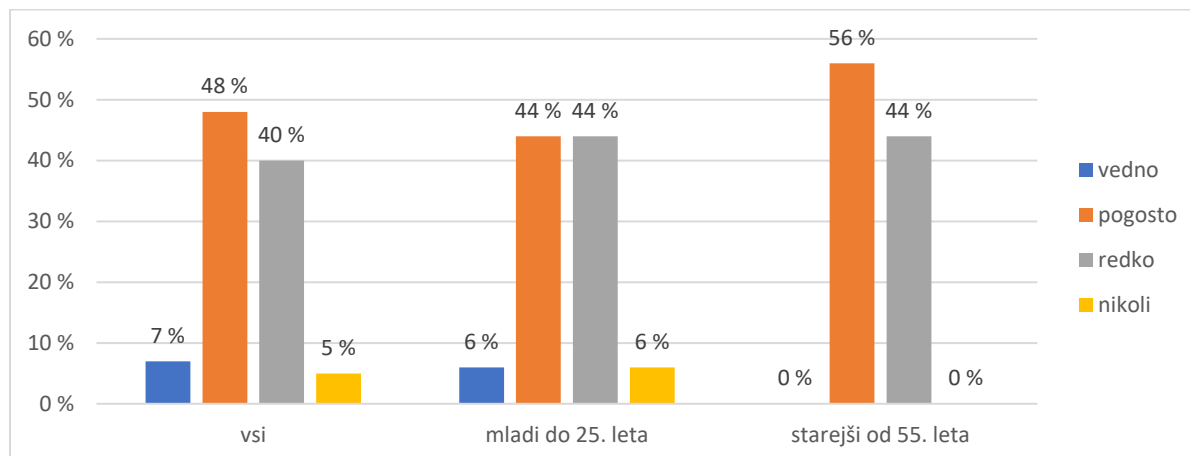
Graf 14: Objektivno in verodostojno medijsko prikazovanje podatkov

Največ anketiranih meni, da mediji ne prikazujejo resničnih podatkov (82 %). Delež starejših, ki menijo, da mediji prikazujejo resnične informacije, se od mlajših razlikuje za 3 odstotne točke.

5. Ali kdaj pomislite, da do podatkov v uradnih medijih (televizija, radio, tisk ...) niste dovolj kritični?

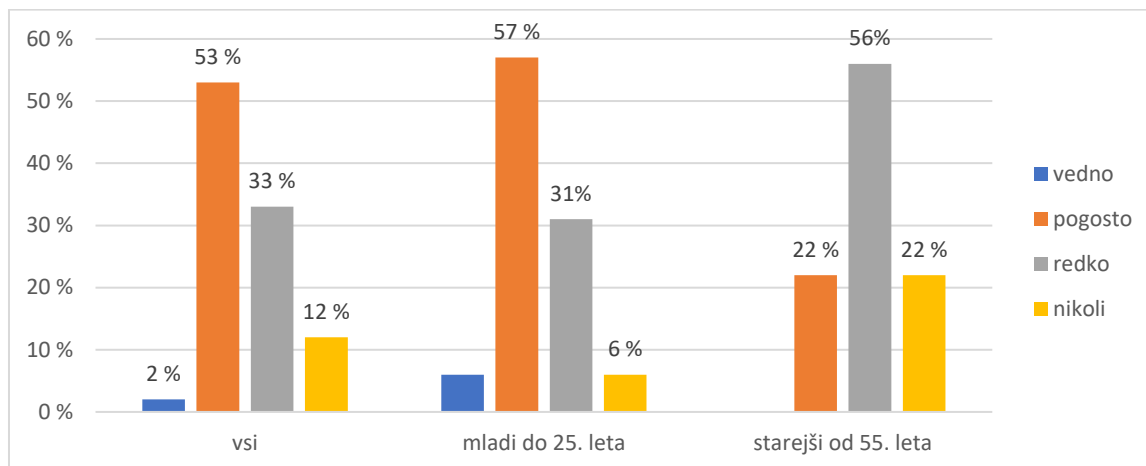
Graf 15: Samorefleksija do samokritičnosti podatkov v uradnih medijih

Anketirani menijo, da do podatkov v uradnih medijih pogosto niso dovolj kritični. Odstotek anketiranih, ki vedno pomislijo, da do podatkov v uradnih medijih niso dovolj kritični, je zelo majhen, pri starejših nič.

6. Ali kdaj pomislite da do podatkov na družabnih omrežjih (Facebook, Instagram, TikTok, YouTube ...) niste dovolj kritični?

Graf 16: Samorefleksija do samokritičnosti podatkov na družabnih omrežjih

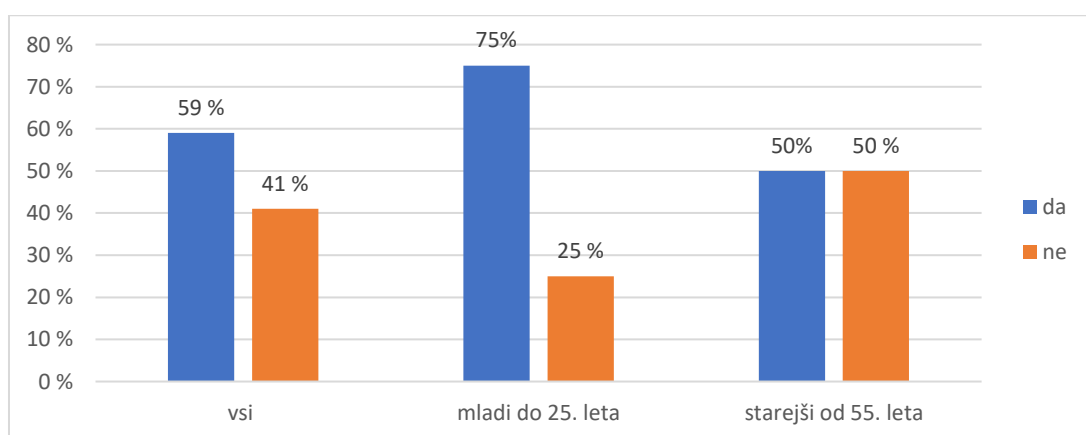

Večina anketiranih pogosto pomisli, da do podatkov na družabnih omrežjih niso dovolj kritični. Odstotek takšnih, ki nikoli ne pomislijo, da do teh podatkov niso dovolj kritični, je za 7 % višji kot pri informacijah iz uradnih medijev.

Mladi, ki so tudi večji uporabniki socialnih omrežij, pogosteje razmišljajo, da do podatkov na njih niso dovolj kritični.

7. Ali mislite, da so mediji spomladi več pisali o epidemiji?

Graf 17: Primerjava pisanja medijev o epidemiji pomladi in jeseni 2020

Skoraj šestina anketiranih meni, da so mediji spomladi več pisali o epidemiji, med mladimi pa je takšnih kar tri četrtine.

3.5 INTERVJU Z NOVINARJI

Vprašanja za intervju smo v začetku januarja 2021 poslali različnim novinarjem oz. medijskim hišam (dvema radijskima, dvema časopisnima, dvema televizijskima novinarjema). Dobili smo odgovore dveh novinarjev.

3.5.1 Intervju z novinarjem Radia Štajerski val

1. Ali ste poročali/pisali o novem koronavirusu?

»Seveda. Gre za tako pomembno in obsežno tematiko, da je ni mogoče spregledati. Mediji je niti ne smemo, saj smo tisti, ki obveščamo, informiramo ljudi. Koronakriza je vplivala in še vedno vpliva na prav vsa področja naših življenj, dotaknila se je prav vsakogar, zato ji že od začetka epidemije posvečamo veliko pozornosti. Tudi dvig poslušnosti radia ter obiska na naši spletni strani dokazuje, da je to tematika, ki ljudi zanima in je pomembna.«

2. Na kakšen način ste preverili resničnost informacij, ki ste jih prejeli?

Tako kot tudi sicer pri našem delu. V prvi vrsti je odvisno, kdo poda določeno informacijo. Če vir ni kredibilen ali če določen podatek v nas vzbuja dvom, informacijo preverimo pri na primer kakšnem strokovnjaku, uradni instituciji ali pri človeku, ki se ga informacija dotika.

3. Od koga ste dobili/dobivate informacije?

Od marsikoga. O samih podatkih glede epidemiološke slike ter ukrepih in pravih ob epidemiji spremljamo novinarske konference, ki jih vsakodnevno pripravlja Vlada RS. Prav tako na primer o tem, kako država pomaga ljudem in podjetjem ob koronakrizi. Ostali naši sogovorniki pa so z najrazličnejših področij, pri njih preverjamo aktualno dogajanje v naših krajih, ki je tudi temelj poročanja na Štajerskem valu: to so zdravstvene ustanove, občine, ravnatelji, učitelji, direktorji in zaposleni v domovih starejših, podjetniki iz najrazličnejših branž, ki predstavijo svoje težave ob koronakrizi, kulturniki, društva, prostovoljci, poveljniki občinskih štabov civilnih zaščit, tudi učenci in dijaki so bili naši sogovorniki ter ljudje, ki so preboleli covid-19 in našim poslušalcev predstavili, kako je bilo. Tako dobimo različne poglede in različne izkušnje, s čimer posredujemo poslušalcem čim širšo sliko. Vir informacij so tudi družabna omrežja, a pri črpanju teh informacij smo posebej previdni, da jih dodatno preverimo oz. podkrepimo s kakšnim konkretnim podatkom ali komentarjem strokovnjaka.

4. S kakšnimi dokazi ste svoje novice podkrepili?

Na Štajerskem valu novice podkrepimo z na primer določenimi uradnimi podatki, predvsem pa z izjavami naših sogovornikov. Pri tem je na mestu poudariti, da so ljudje,

ki podajo izjavo, tudi odgovorni za njeno resničnost. Na novinarjih in voditeljih pa je, da ocenimo, kateri sogovorniki so kompetentni za določeno področje.

5. Ali ste pisali o novici, ki se je kasneje izkazala za neresnično/nepotrjeno?

Bil je primer, ko se je podatek v eni od novic v našem informativnem programu izkazal za neresničnega, vendar je šlo za podatek, ki ga je v svoji tonski izjavi izrekel eden od direktorjev. Na podlagi pogovora z njim novinarka ni imela razloga, da mu ne bi verjela, a po objavi novice smo dobili nekaj klicev z drugačno informacijo. Ker so nam posredovali tudi dokaze, smo novico nadgradili in poslušalcem podali še drugo plat. Kot pa je omenjeno že v odgovoru na 5. vprašanje, so sogovorniki odgovorni za resničnost svojih izjav.

V vsem času koronakrize je bil to edini tovrstni primer, ostalih težav z neresničnimi podatki nismo imeli, saj res veliko pozornosti namenjamo preverjanju informacij.

6. Ali v javnost pošljete vse informacije, ki jih dobite oz. kako naredite selekcijo?

Nikakor. V skladu s pravili novinarskega in medijskega poročanja preverimo, od kod je informacija prišla. Če je vir zanesljiv ali pa je informacija prišla z neke uradne institucije, jo, če v uredništvu ocenimo, da je informacija zanimiva, pomembna za naše poslušalce, objavimo. V primeru dvomov informacijo preverimo še pri katerem tretjem viru. Sledimo pa pri objavi tudi splošnim pravilom, kaj je vredno objave, pri čemer se v prvi vrsti vprašamo, ali je določena tema zanimiva oz. pomembna za naše poslušalce.

7. Ali ste v času spomladanske epidemije več pisali o stanju kot o »drugem valu«?

Lahko rečemo, da je bil novi koronavirus v spomladanskem valu – z nekaj redkimi izjemami – praktično edina tematika našega poročanja. Pravzaprav se takrat kaj drugega tudi ni dogajalo, saj je življenje praktično obstalo. Temo koronavirusa smo osvetljevali z najrazličnejših vidikov, od navodil, pravil in ukrepov – torej osnovnih informacij, ki so jih poslušalci v tistem obdobju potrebovali – do izkušenj in vpliva na različna področja (zdravstvo, domovi starejših, civilna zaščita, šole, vrtci, podjetniki, kulturniki, športniki, delo občin, ljudje, ki so virus preboleli, prostovoljci). Naše vodilo vseskozi pa je bilo tudi iskanje pozitivnih zgodb, povezanih s težkimi časi.

Temu sledimo tudi zdaj, v drugem valu. Tudi zdaj še vedno veliko pozornosti namenjamo tej tematiki, osvetljujemo jo z različnih zornih kotov, preverjamo posledice itd. Je pa res, da se počasi življenje vendarle vrača v stare tirnice, zato smo veseli, da se tako v naše informativne oddaje kot program nasploh vračajo tudi ostale teme.

3.5.2 Intervju z novinarjem Gregorjem Trebušakom, Svet na Kanalu A

1. Ali ste poročali o novem koronavirusu?

»Seveda. Že ko se je po novem letu začelo govoriti o nenavadnem virusu na Kitajskem, smo temu med prvimi mediji v Sloveniji posvetili precej pozornosti. No, kmalu pa je novi virus postal prva novica vseh domačih in svetovnih medijev. Ob razglasitvi prve epidemije smo oddajo Svet ukinili za 14 dni in smo vsi začeli z delom na Pop tv-ju v izrednih novicah 2x že dopoldan, novinarska ekipa pa je pomagala kolegom z oddaje 24ur. Zdaj vsi delamo normalne novice, kjer pa še vedno ukrepi in posledice epidemije zasedajo večji del oddaje.«

2. Na kakšen ste preverili točnost informacij?

Vlada RS je in še vedno ima dnevno novinarske konference, kjer nastopajo strokovnjaki z vseh področij, ki so vpletena v spopad z epidemijo. Tako smo ves čas imeli na voljo največje in najbolj prepoznane strokovnjake za vsa vprašanja in pojasnila, prav tako pa smo jih vabili v studio in so tudi prišli.

3. Od koga ste dobili informacije?

V prvi vrsti je to NIJZ, nacionalni inštitut za javno zdravje, pa WHO seveda, k temu pa prištejmo še vse bolnišnice v državi, Civilno zaščito, Vlado RS in tuje novinarske agencije, ki so nas zalagale z informacijami iz tujih držav.

4. Ali ste pisali o novici, ki se je izkazala kasneje za neresnično?

V prvih tednih je bilo kar nekaj nepreverjenih teorij in ugibanj, kakšen virus je to, kako nevaren je, kako se prenaša. Zato so bila tudi navodila za spopad z njim včasih s strani stroke nejasna in nedorečena. A to je bil za človeštvo nov virus in tako je bilo nemogoče imeti dovolj podatkov. Zato verjetno veste, da je bila obvezna nošnja rokavic, ki naj bi pomagale, no, pa se je izkazalo, da niso potrebne.

5. S kakšnimi dokazi ste svoje informacije potrdili?

Težko vprašanje. Ko gre za epidemije, kjer vlada kaos, je v prvi vrsti najprej poročanje, kaj se dogaja in kakšni so ukrepi. Veliko je neznank in zaupa se stroki, ki odgovorov prav tako ni imela. Nato pa se vse le nekoliko umiri, prihajajo podatki z vsega sveta in več je znanega. Stroka, najvišji predstavniki zdravstva, z največ izkušnjami, desetletjem dela na področju epidemij, virusov, bolezni, zdravlil, vedo vse več in začne se drugačen način dela, od opozarjanja in poročanja tudi spraševanje, dvom, tehtanje ukrepov. A ves čas so tisti, ki dajejo odgovore, odločevalci, torej politiki in svetovalci, torej najvišje priznana in strokovna imena v naši državi.

6. Ali v javnost pošljete vse informacije, ki jih dobite oz. kako naredite selekcijo?

Ne. Selekcija se naredi vsak dan, pri vsaki temi. Prostor dobijo dejstva, stroka in ljudje, na katere odločitve odločevalcev vplivajo. Urednik pa določi, kaj je tisti dan pomembno, da ljudje izvedo in kaj je novega.

7. Ali v drugem valu poročate manj kot v prvem valu?

Težko je reči, ker je ta drugi val drugačen, več je mrtvih, več je znanega, država ne stoji povsem. V prvem valu smo res govorili samo o epidemiji z zdravstvenega vidika, zdaj pa tudi z življenjskega. Količina novic povezanih s koronavirusom je še vedno velika.

3.7 DELAVNICA Z UČENCI

Skupino naključnih osmošolcev smo povabili na delavnico in jih uvodoma vprašali, koliko novice spremljajo, kaj si mislijo o celotni situaciji glede ukrepov in nasploh življenja z epidemijo.

Učenci največ spremljajo novice preko tradicionalnih medijev, pogosto jim jih posredujejo tudi starši. Do novic so kritični in jih pogosto še sami preverijo na spletu. Nato smo jim dali 5 novic (izbranih iz spletne strani). Dobili so navodilo, da naj preberejo opis novice in na podlagi prebranega poskusijo presoditi, ali je novica resnična oz. izmišljena ter zakaj tako mislijo in utemeljijo svoj odgovor. Na koncu smo jim pokazali rešitve.

Novica: Nekdo je v objektiv fotoaparata ujel železniški vagon, ki prevažata novi koronavirus!

Novico smo podkrepili s fotografijo in ugotovili: večina sodelujočih je novico označila za neresnično in zapisala, da se bi lahko v tem vagonu prevažala zaščitna oprema, da so to napisali na vagon, da bi javnost presenetili ipd. ter da je covid-19 ime bolezni, ki jo povzroča virus.

Nihče pa ni odgovoril, da je to fotomontaža, kar je pravilen odgovor.

Novica: Novi koronavirus se širi prek mobilnega omrežja 5G!

Veliko učencev je novico označilo za neresnično. Nekaj jih je novico tudi potrdilo, saj naj bi prve okužbe s SARS-CoV-2 potrdili prav v bližini oddajnika ter da naj bi 5G omrežje oslabilo imunski sistem.

Novica je laž, kar pomeni, da jo je večina prepoznala.

Novica: Virus se imenuje SARS-CoV-2, bolezen ki jo povzroča pa COVID-19.

Večina je to novico potrdila, kar je tudi pravilen odgovor. 2 sodelujoča sta novico označila za neresnično, 2 pa se nista mogla opredeliti.

Novica: Za epidemijo novega koronavirusa je kriv računalniški milijarder Bill Gates!

Večina učencev meni, da je novica laž. Pravijo, da to ne bi naredila znana oseba, ker bi si s tem uničila ugled, pravijo, da bi tako škodoval tudi samemu sebi ipd.

Eden sodelujoči je novico potrdil, saj naj bi vsi »dokazi« namigovali nanj. Nekaj se jih do novice ni moglo opredeliti, nekaj pa je vprašanje pustilo prazno.

Novica: Če vodo pijemo vsakih 15 minut, bomo novi koronavirus splaknili iz grla v želodec, kjer ga bo uničila želodčna kislina.

Večina sodelujočih je novico ovrgla, saj se jim ne zdi možno, da bi ga lahko splaknili, ker naj bi prizadel celotno telo. Nekaj jih je novico potrdilo. Eden pa je to tudi sam poskusil in povedal, da ni res.

S svojimi odgovori so dokazali, da so do novic kritični.

3.8 PRETEKLE EPIDEMIJE V MEDIJIH

Z namenom, da bi dobili vpogled v pretekle epidemije – v našem primeru špansko gripo, smo pregledali več časopisov, ki so izhajali pred 100 leti, so spletno dostopni (vir: dlib.si) ter smo v njih našli informacije o takratni epidemiji. To so bili časopisi: Slovenec, Slovenski narod, Učiteljski tovariš ...

V Ljubljani in okoliških vaseh je med septembrom 1918 in marcem 1919 za posledicami influence umrlo 414 ljudi, pri čemer gre za civilno prebivalstvo. Število umrlih vojakov ni znano. Umrljivost in verjetno tudi obolevnost je bila v mestu največja meseca oktobra, ko je umrlo čez 60 % vseh umrlih za špansko gripo v mestu. V Ljubljani so bili najbolj prizadeti mladi odrasli in otroci, umrlo je več žensk kot moških, izstopajo mladi odrasli med 20. in 39. letom starosti ter otroci do petega leta starosti (Keber, 2018)

Iz članka Zdravstvo v Ljubljani v časopisu Slovenski narod, ki ga je konec oktobra 1918 napisal mestni zdravnik, je razvidno, da so zdravniki močno nalezljivost influence najprej opazili prav med šolskimi otroki: *»Nalezljivost influence je jako velika, morda tako velika, kot pri ošpicah, katero bolezen skoraj vsakdo v svojem življenju naleze. Ta nalezljivost se je pokazala pri sedanji epidemiji posebno med šolsko mladino, ko se je izhajajoče od enega obolenja razvilo med njegovimi sošolci celo ognjišče ter so iskre razširjevale in raznašale kal bolezni med druge tako, da se je v najkrajšem času tekom par dni pokazalo na vsaki šoli hiter napredek okužbe. V par dneh primanjkovalo je skoraj v vsakem razredu srednjih in ljudskih šol večje število, do tretjine, oziroma polovice, otrok [...]. (Slovenski narod 256 (31. 10. 1918, str. 5)*

Tako kot drugje po svetu so bili tudi v Ljubljani šolarji ena od najbolj prizadetih skupin prebivalstva. Obolevanje in umiranje učencev in učiteljev za špansko gripo je eno od redkih dogajanj v zvezi z epidemijo, ki je do določene mere dokumentirano in ki neposredno kaže na veliko razširjenost te bolezni v mestu.

V istem članku zasledimo, da je v zadnjih treh oktobrskih tednih leta 1918 v Ljubljani za influenco zbolelo več tisoč oseb. Prevladovali so otroci do 10. leta, mladina od 10. do 20. leta in odrasli do 30. leta. Starejši so za influenco zbolevali le izjemoma.

S šolskimi otroki je bil povezan tudi edini javnozdravstveni ukrep, ki so ga oblasti izvedle na Kranjskem. Zaradi epidemije so namreč vse šole v začetku oktobra zaprli za en mesec, najprej v Ljubljani in nato tudi v drugih krajih osrednje Slovenije.

Časopis Slovenec je 2. 11. 1918 zelo obširno poročal o španski »bolezni«. Zanimiv je podatek, da je pred tem že bila »influenca«, ki se je leta 1918 zopet razširila, takrat bolj med otroki in mladino. Določene šole so bile zaprte en mesec. Menijo, da so starejši bolezen že preboleli ter da predvidevajo, da človek za to boleznijo zbolí le enkrat. Pišejo tudi o t.i. 25 % asimptomatskih prenašalcev.

Španska bolezen.

Nastopila pa je septembra 1918 v jako razširjeni epidemiji influenza (španska bolezen).

L. 1889/90 je nastopila influenza, prihajajoča z vzhoda po celi Evroki in jako hitro v veliki epidemiji; ta je ponehala polagoma, vendar pa so se vedno zopet pojavljali posamezni slučajji te bolezni vsako leto. Letos spomladi se je razširila bolezen zopet, in sicer tokrat prihajajoča s Španskega in se je zopet hitro razširila po celem kontinentu. V Ljubljani je bil čutili nastop te epidemije v prvem napadu konec letošnje spomladi. Drugi, resnejši in obsežnejši nastop pa konec septembra.

Influenca, povzročena pač po bacilih influence (Pfeiffer 1892) napade nenadoma človeka z visoko vročino 40° in več, bolečine v glavi, suh kašelj, krvavitev iz nosa, bolečine v trebuhu, včasih v težkih slučajih kažejo se znaki kakor pri tifusu in griži, koža postaja vijoličasta (cyanosa). Pogosto se razvije pljučnica v posebni raztreseni obliki (kataralična pljučnica). V lahkih slučajih zginejo vsi znaki v dveh ali treh dneh, in sicer se to zgodi v veliki večini vseh obolelih. Drugi okrevaljo približno v enem tednu, včasih se pojavi recidiv. Kjer se kažejo zgoraj imenovane težke komplikacije, postane bolezen resna, v posebni nevarnosti so pa tudi taki bolniki, ki so že poprej boleli na pljučih, torej jetični, nadušljivi, potem bolniki s srčno hibo in tudi noseče matere.

Nalezljivost influence je jako velika, morda tako velika kot pri ošpicah, katero bolezen skoraj vsakdo v svojem življenju nalezje. Taalezljivost se je pokazala pri sedanjih epidemiji posebno med šolsko mladino, ko se je izhajajoče od enega obolenja razvilo med sošolci celo ognjišče ter so iskre razširjevale in raznašale kal bolezni med druge tako, da se je v najkrajšem času, tekem par dni, pokazal na vsaki šoli hiter napredek okužbe. V par dneh te primanikovalo skoraj v vsakem razredu srednjih in ljudskih šol večje število, do tretjine, oziroma polovice otrok. Posebno dokazilno je bilo to v Lichtenthurnišni šoli, ki je pričela

pouk 1. oktobra in so ta dan prav vse deklice prišle v šolo, razen 1 v VII. razredu. Takoj prihodnje dni pa so se pokazale v tem in v drugih razredih absence obolelih otrok, tako da je bilo treba zapreti tudi to šolo, kakor so se zatvorile vse šole 3. oktobra za 14 dni; ker bolezen še ni ponehala, treba je bilo zapreti šole potem še nadalje do 4. novembra.

pouk 1. oktobra in so ta dan prav vse deklice prišle v šolo, razen 1 v VII. razredu. Takoj prihodnje dni pa so se pokazale v tem in v drugih razredih absence obolelih otrok, tako da je bilo treba zapreti tudi to šolo, kakor so se zatvorile vse šole 3. oktobra za 14 dni; ker bolezen še ni ponehala, treba je bilo zapreti šole potem še nadalje do 4. novembra.

Zakon o infekcijskih boleznih ne našteva influence med one bolezni, ki jih je treba prijavljati oblastem, radi tega tudi niti približno ni mogoče podati kako število obolelih, povsem pa se lahko računa, da je obolelo v Ljubljani v zadnjih treh tednih kar več tisoč oseb na influenci. Predvsem otroci do 10. leta, mladina od 10. do 20. in 30. leta. Starejši oboleli so bolj redki, pri starih ljudeh pa je obolenje za influenco skoraj izjema. Razlagati je to s tem, da so starejši ljudje influenco že enkrat prestali in najbrže, kakor pri ošpicah na primer, oboli človek tudi za influenco le enkrat.

Obenem z influenco pa so se jako pomnožili slučajji pljučnice, katera je najbrže med sedanjjo epidemijo influence povzročena po bacilu influence.

Kakor že omenjeno, je nalezljivost influence jako velika. Bacili se razprše z najdrobnejšimi kapljicami pri kašlju bolnika in če pridejo v sopilo zdravega človeka, se ta okuži. Pri tem je še omeniti, da je znanstveno dognano, da imamo tudi pri tej bolezni bacilonosce, ki ne obole na okužbi, pač pa imajo bacile influence v ustih in sopilih. Na sto zdravih ljudi je računati do 25 takih bacilonoscev. Razumljivo je zato torej, da se po takih bolezen pred vsem in morda edino s kašljanjem raznaša. Če še poudarjamo, da je vsled vojnih razmer, slabe prehrane, slabe obleke veliko število ljudi jako oslabiljenih in slabo hranjenih, da slabe vremenske razmere že itak neugodno vplivajo, si s tem lahko razlagamo razširjenje bolezni in razmeroma veliko število težkih in smrtnih slučajev. Vobče se zdi, kakor da bi obolelo več žensk kot moških; najbrže so ženske s potrežbo obolelih, potem pa tudi vsled mnogih potov in dolgega čakanja pri anovizacijah, infekciji bolj izpostavljene.

Javno-zdravstveno, uradoma, se pri tej bolezni iz zgoraj navedenih vzrokov pač nič ne dá doseči. Prihaja pač v poštev predvsem le osebno higijensko zadržanje, ne obiskovati bolnikov po nepotrebnem, izogibati se infekciji po kašlju drugih oseb, kakor je tudi dolžnost vsakega kašljajočega paziti na to, da drugih ne okuži.

Prinoroča se večkratno grgranje na dan, stroga telesna spaznost in snaga po stanovanjih, ki jih je tudi dobro zračiti.

V zadnjem tednu je bilo opažati, da epidemija znatno ponehjuje.

Slika 1: Članek v časopisu Slovenec, 2. 11. 1918

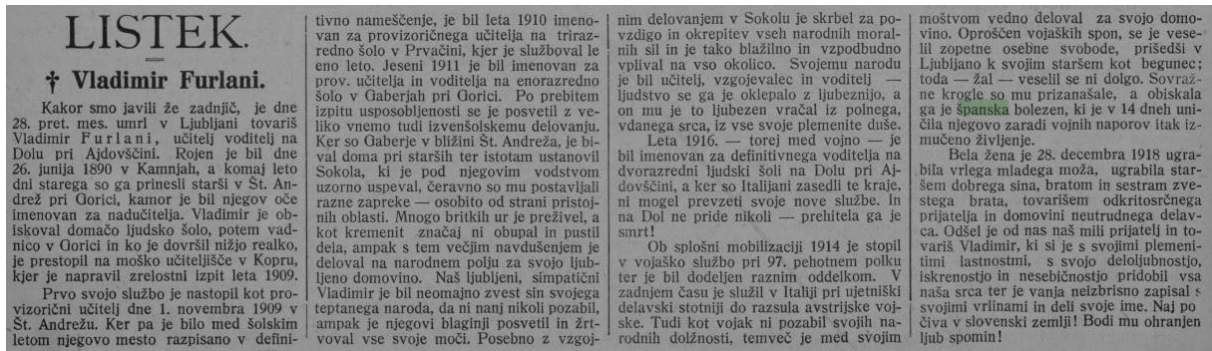
— Španska bolezen. Ni se dolgo tega, kar se je v Evropi pojavila nova bolezen, neke vrste hripa ali huda influenza, ki je ponekod nastopila mileje drugod hujše, da, zahtevala je celo smrtnih žrtev. Na Španskem, kjer so jo nasledili najprej, menda ni storila zlega, dosti hujše se je razpasla v Švici in Italiji, kjer jih je dosti za to boleznijo celo umrlo, hudo razsajala na Švedskem, našla je pa pot tudi k nam. Tako n. pr. znaša število obolelih v Budapešti okoli 100.000, od katerih marsikateri umre. Bolezen se pa še širi, zlasti med mladino. Iz Voitsberga na Štajerskem poročajo, da je tamkaj obolelo okoli 130 delavcev in da so zato morali začasno opustiti nočno delo. Septembra je število smrtnih slučajev naraslo na 45. Tudi na Kranjsko je bila zanešana ta nova bolezen in je razširjena tudi v Ljubljani, zlasti med šolsko mladino, tako da so nekaj šol med njimi menda tudi pripravnic morali zapreti. Upajmo, da se španska bolezen pri nas ne pojavi v tako hudi obliki, kakor marsikje drugod.

Slika 2: Članek v časopisu Slovenski narod (30. 09. 1918)

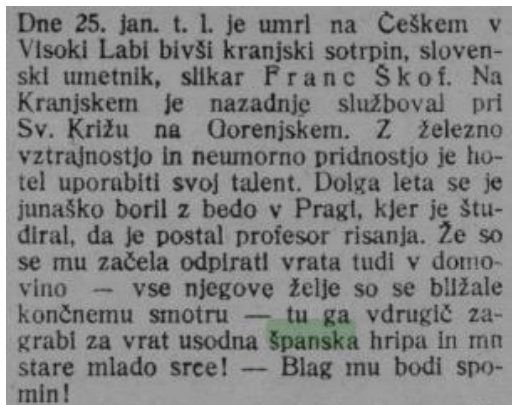
Španska bolezen v Zagrebu. Poslednji čas se je v Zagrebu španska bolezen, ki pravzaprav ni nič drugega nego huda influenza, hudo razširila. Imelo jo je 80—90 odstotkov prebivalstva. Poslednji čas je pa bolezen zavzela bolj nevaren značaj in tudi nekaj ljudi, baje do 5 odstotkov umrje. Značilno za Zagreb je, da španska bolezen prijemlje najbolj ljudi med 25. in 40. letom starosti, medtem ko v drugih krajih (n. pr. pri nas) najbolj obolevajo otroci.

Slika 3: Članek v časopisu Slovenski narod (05. 10. 1918)

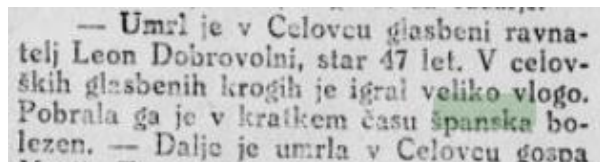
V časopisih je tudi veliko obvestil o smrti bolj znanih oseb, učiteljev, umetnikov

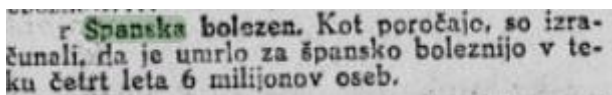
Slika 4: Članek v časopisu Učiteljski tovariš (10. 01. 1919)

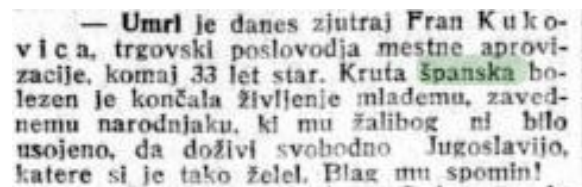
Slika 5: Članek v časopisu Učiteljski tovariš (07. 02. 1919)

Slika 6: Članek v časopisu Slovenec (12. 11. 1918)

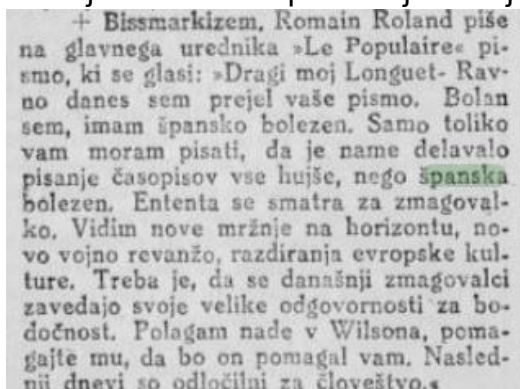

Slika 7: Članek v časopisu Slovenec (19. 01. 1919)

Slika 8: Članek v časopisu Slovenski narod (22. 10. 1918)

V časopisu Slovenec smo zasledili tudi prispevek francoskega pisatelja Romaina Rollanda, uredniku časopisa »Le Populaire«, v katerem piše o tem, da je nanj delovalo pisanje časopisov huje kot španska bolezen, ki jo tudi ima. Očitno gre za po njegovem mnenju nekorektno poročanje medijev.

Slika 9: Članek v časopisu Slovenec (26. 01. 1919)

Poročanje časopisa o obolelih na bivše skupne države Avstro-Ogrske.

Dunaj, 16. decembra. (Lj. k. u. KB.) Kakor poroča »Wilhelm«, je na gradu Eckartsau obolelo več oseb za špansko boleznijo. Bivši cesar ima hudo mrzlico in mora ostati v postelji. Tudi štirje otroci so oboleli, ravnotako tudi več služabnikov.

Slika 9: Članek v časopisu Jugoslavija (17. 12. 1918)

Časopis Slovenec je poročal še o eni nalezljivi bolezni po koncu 1. svetovne vojne.

Boj pegarici.

Iz Rusije vrnivši se vojni ujetniki so prinesli par slučajev v naših krajih nepoznane nalezljive bolezni pegarice — nemško Elicteyphus — v Ljubljano in Maribor. Ta bolezen se odlikuje po tem, da dobi bolnik 4.—6. dan izpuščaje po životu in rokah ter nogah, ter da se zelo razpase v krajih, kjer je mnogo nesnage in mrčesa, pred vsem uši. Kjer je torej umazanost doma, tam je njeno ketišče.

Ker bi bi se utegnila ta nalezljivka tudi pri nas razpasti, je na mestu, da se narod opozori, kako se je ubrani.

Bolezni se naležeš samo, če te piči uš, ki se je s pikom na pegavičnem bolniku okužila. Dvojno je mogoče: da ima bolnik uši in te uši pičijo, ali pa, da se tvoje uši, ki jih morda nosiš s seboj, pri bolniku okužijo in s pikom prinesejo bolezen. Tretja možnost je tudi ta, da dobiš okuženo uš potem stvari, ki so prišle z bolnikom v neposredno dotiko, kakor obleka, perilo, posteljna oprava, kožuh, posteljniki itd.

Z ušjo istovetna je njena zaloga — gnjida, ki se drži na lasih in kocihah po telesu ter na obleki in perilu, in iz katere se v par dneh izkoti uš.

Najnevarnejša je bela ali gvančna uš, pa tudi glavna in oramna najbrž nista brez krivde, tako da moramo računati z vsemi tremi enako, če hočemo doseči uspeh, to je onemogočiti razširjenje pegavice.

Pogoj razširjenju pegavice je torej uš. Zato se ta bolezen ne razširja tako hitro kot n. pr. španska influenza, katere povzročitelj gre najbrž po zraku, da torej nisi nikjer varen pred njim. Narobe, v tvoji moči je, da se boleznj ubraniš, če primerno zažabiš njeno raznašalko: uš in gnjido.

Boj proti pegavici se potemtakem zgosti v boj proti uši in gnjidi. Bojno sredstvo pa je snaga!

Če torej sam nimaš uši in v svojem poslu nikdar ne prideš v dotiko z njimi, si lahko brez skrbi. Kdor pa ima neprijetno možnost, da se naleže samo ene uši, je v nevarnosti, da oboli, če je ta uš imela priliko, da se je na pegavičnem bolniku okužila. Ogroženi so potemtakem ljudje, ki imajo opravka z ušivci in ušivkami: zdravniki, učitelji, duhovniki, vojaki, ljudje v zaporih in taki, katerih poklic jim nalaga dolžnost, pečati se s stvarmi, katerih se drže uši in gnjide: perice, frizerji, prekupčevalci starih oblek, cunj in podobnega.

Slika 10: Članek v časopisu Slovenec (16. 02. 1919)

4 RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK

Mediji vplivajo na naše mnenje. Toda v času epidemije, kjer večino informacij črpamo iz medijev, je bistvenega pomena, kolikšen vpliv imajo na nas. Prav tako je pomembno, da jih spremljamo z zadostno mero razumnosti, poiščemo verodostojne vire in se zavedamo, da so mediji tisti, ki lahko prilagajajo vsebine. Na nas samih je odločitev, kakšnim informacijam bomo verjeli in katerim medijem bomo zaupali.

Na podlagi zapsanega v literaturi, raziskav na spletu in naših predvidevanj smo postavili hipoteze o tem, kakšen vpliv imajo mediji v času epidemije. Hipoteze v nadaljevanju preverjamo.

1. Mediji vplivajo na naše mnenje o epidemiji. Tudi v preteklosti so mediji vplivali na naše mnenje.

Raziskava o medijskem spremljanju informacij v pomladanskem delu epidemije med 4000 posamezniki iz ZDA in VB je pokazala, da se je medijska konzumacija po največ kanalih (vključujoč različne spletne medije, TV, radio ...) povečala med osebami, stari med 24 in 37 let. Generacija med 38 do 56 let je med epidemijo pričela več posegati po TV oddajah. Najmanj se je okrepilo branje tiskovin; časopisov, revij ...

Na podlagi raziskav, aktualnost dogodkov, vezanih na epidemijo, sklepamo, da mediji vplivajo na naše mnenje tudi, ko si ustvarjamo mnenje o epidemiji.

Podatki iz analize anketnega vprašalnika so pokazali, da so starejši od 55 let brali manj novic, ki so se izkazale za neresnične (56 %), med mladimi do 25. leta je bilo takšnih polovica.

V naši raziskavi je 43 % vseh anketiranih menilo, da so mediji vplivali na njihovo mnenje o epidemiji (med mladimi je takšnih 40 %, med starejšimi 44 %).

Največ anketiranih meni, da mediji ne prikazujejo resničnih podatkov (82 %). Delež starejših, ki menijo, da mediji prikazujejo resnične informacije, se od mlajših razlikuje za 3 odstotne točke.

V preteklosti so bili mediji težje dostopni in se novice niso širile tako hitro, kar lahko sklepamo, da so manj vplivali na naše mnenje.

Po podatkih iz raziskav smo ugotovili, da mediji na naše mnenje vplivajo in so vplivali tudi nekoč.

Tudi iz intervjujev novinarjev ugotavljamo, da resničnost podatkov preverjajo pri različnih uradnih virih ter jih skušajo osvetliti iz različnih zornih kotov.

Hipotezo potrjujemo.

2. Tradicionalni mediji bolj vplivajo na starejšo populacijo (od 55. leta dalje). Starejša populacija bolj verjame podatkom tradicionalnih medijev.

Raziskava Mediane je pokazala, da 93,8 % ljudi v generaciji od 55. in 64. leta spremlja televizijo (sledi spremljanje interneta), generacija med 65. in 75. letom pa še 1,8 odstotne točke več (sledi spremljanje radia).

Raziskava v Veliki Britaniji in ZDA je pokazala, da je pri generaciji od 57 do 64 let velik porast gledanja TV oddaj. Pri najstarejši generaciji omenjena raziskava ni zaznala spremembe v spremljanju medijev.

Naša raziskava je pokazala, da so starejši od 55. leta v bistveno večji meri brali članke o problematiki novega koronavirusa kot mladi do 25. leta. Podatki iz analize anketnega vprašalnika so pokazali tudi, da so starejši od 55 let brali manj novic, ki so se izkazale za neresnične. Starejši od 55. leta bolj verjamejo podatkom oz. novicam tradicionalnih medijev, zaupanja v družabna omrežja niso niti navajali.

Starejši tudi bolj pogosto razmišljajo o tem, da do podatkov v tradicionalnih medijih niso dovolj kritični. Po podatkih iz naše raziskave starejša populacija podatkom na družabnih omrežjih ne verjame. Tradicionalni mediji na starejše bolj vplivajo in jim zaupa kar 71 %.

Hipotezo potrjujemo.

3. Informacije preko socialnih omrežij najbolj vplivajo na mlade do 25. leta starosti in jim tudi bolj verjamejo.

Več kot polovica vprašanih v raziskavi Mediane, starih med 15. in 24. letom pravi, da pomembne novice spremlja na družbenih omrežjih, nato spremljanje novic na družbenih omrežjih s starostjo pada, med starimi od 65 do 75 let je takih le 19 %.

Raziskava v Veliki Britaniji in ZDA v času epidemije je pokazala, da je pri generaciji med 16. in 23. letom ogromen porast ogleda spletnih videov.

Glede na našo raziskavo več kot polovica mladih do 25. leta (56 %) najbolj zaupa tradicionalnim medijem, slaba petina mladih (19 %) pa družabnim medijem. Slabi dve tretjini mladih, ki so tudi večji uporabniki socialnih omrežij, pogosteje razmišljajo, da do podatkov na njih niso dovolj kritični.

Na delavnici, ki smo jo izvedli v šoli v 8. razredu, so učenci povedali, da ne spremljajo novic vsakodnevno; ko jih spremljajo, jih na tradicionalnih medijih.

Hipotezo potrjujemo. Opažamo pa, da več kot polovica mladih verjame novicam tradicionalnih medijev in le petina bolj družabnih omrežjem.

4. Otroci in mladostniki bolj verjamejo lažnim novicam (v smislu senzacije) kot pa preverjenim. Otroci do informacij niso kritični oz. jih ne preverjajo.

Četina, Mazej in Tkalec (2011) pišejo o tem, da so otroci v zahodnih državah odvisni, psihično in mentalno nezreli, ranljivi ter nesposobni racionalnih in "zrelih" družbenih, političnih, ekonomskih in intelektualnih odločitev in se zato morajo zanašati na odrasle, ki te odločitve sprejemajo namesto njih. Želimo pa si, da otroci postanejo kritični do novic v medijih.

Na delavnici, ki smo jo izvedli v 8. razredu, so učenci dobili 5 novic, ki so jih presojali, ali so resnične ali neresnične. Večina učencev zna ločiti resnične od neresničnih novic. Povedali so, da če ne znajo presoditi resničnost novice, le-to preverijo na spletu, kjer znajo poiskati zaupanja vreden vir.

Hipoteze ne potrjujemo.

Zavedati se moramo, da smo ljudje pri iskanju informacij hote ali nehote, velikokrat pristranski. Tako običajno iščemo tiste, ki bodo govorile v prid našemu prepričanju, pričakovanjem ali željenim zaključkom (Jonas, Schulz - Hardt, Frey in Thelen, 2001).

Tako smo tudi mi odgovorni za napake, ko vzamemo lažne informacije za resnične, samo zato, ker mi s svojim razmišljanjem v njih verjamemo.

Kadar večina medijev poroča o eni tematiki, je ta verjetno že vredna pozornosti. Najbolje je, da si v takšnih primerih vzamemo čas, skušamo najti mnenja strokovnjakov ter zberemo čim več dejstev z obravnavanega področja. Na podlagi več različnih mnenj pa si na koncu ustvarimo svojega. Le tako bomo lahko najboljše predvideli, kakšna je resnična nevarnost za nas in kako se lahko nanjo najboljše pripravimo. Kljub temu pa ne smemo pozabiti, da pretirano spremljanje dogajanja povečuje tesnobo, a nekaj tako povzročene strahu potrebujemo, ker pri nas spodbudi varovalno vedenje.

Prav v ta namen bi, če ne bi bilo epidemije, povabili novinarja, kjer bi spregovorili o kritičnosti medijev oz. objav na družabnih omrežjih.

Zanimalo nas je tudi, na kakšen način posamezniki preverjajo informacije pri zdravstvenem osebju, zato smo sestavili intervju in ga poslali 8 zdravstvenim delavcem (medicinska sestra/brat). Kljub večkratni prošnji nismo dobili odgovorov na vprašanja. Medijski svet se spreminja. Prav tako se spreminjamo tudi mi, ljudje. Dogajanje okrog epidemije se hitro spreminja. Raziskovalna naloga je nastajala v obdobju od oktobra 2020 do konec februarja 2021, raziskav o novem koronavirusu je vedno več, se zato se lahko mnenja anketiranih v raziskovalni nalogi razlikujejo od trenutnega mnenja. Napovedi znanstvenikov glede vedno novih virusov, ki se bodo pojavljali, niso prav nič pozitivne, zato predvidevam, da bomo tudi v prihodnje lahko delali še več raziskav v povezavi vpliva medijev in nalezljivih bolezni. Moramo se zavedati, da nas medijski svet lahko hitro zavede, zato moramo biti do novic kritični in znati razumno presojati resnice od neresnic. Če sedaj pogledam nazaj v čas, ko sem razmišljala, da bi začela pisati raziskovalno nalogo, bi se raziskovanja še enkrat lotila. Nisem se zavedala, kako strmo pot bo treba prehoditi, da pridem do te točke, kjer sem sedaj. Hvaležna sem za to izkušnjo in bom na raziskovalno nalogo ponosna neglede na to, kako bo uspešna. Tekom raziskovanja sem pridobila izkušnje, ki si jih bom zapomnila za celotno življenje.

5 LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

Avbelj, M., Ganna Mahmoud, D., Tawitian, W. in Zupančič M. (2020). Jaz, midva, mi. Samostojni delovni zvezek. Ljubljana: Rokus Klett.

Četina, K., Mazej, T. in Tkalec, S. (2011). *Vpliv medijev na oblikovanje mladostnika* (raziskovalna naloga). Osnovna šola Lava Celje, Celje.

Gnilšek, N. (2015). *Uporaba medijev pri osnovnošolcih* (Raziskovalna naloga). II. Osnovna šola v Celju, Celje.

Škerlep, A. (1998). Model računalniško posredovane komunikacije: tehnološka matrica in praktična raba v družbenem kontekstu. V Vehovar (ur.) *Internet v Sloveniji*, projekt RIS »96-98«. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, str. 24-53.

INTERNETNI VIRI

Ademovič, P. (2012). *Družbena odgovornost medijev*. Pridobljeno s: http://zofijini.net/koticek_odgovornost_mediji/.

Kako pa ti spremljaš medije te dni (10. april 2020) (internetni vir) Pridobljeno s: <https://www.ksoc.si/single-post/kako-pa-ti-spremljas-medije-te-dni>.

Keber, K. (b.d.) *Španska gripa leta 1918 v osrednjeslovenskem prostoru*. (internetni vir) Pridobljeno s: https://centerslo.si/wp-content/uploads/2018/05/54-SSJLK_Keber.pdf.

Kocbek, D. (2019). *Kdo verjame lažnim novicam?* (internetni vir). Pridobljeno s: <https://www.mladina.si/190097/kdo-verjame-laznim-novicam/>.

Medijsko spodbujanje strahu je resnična stvar (4. marec 2020) (internetni vir) Pridobljeno s: <https://www.ksoc.si/single-post/medijsko-spodbujanje-strahu-je-resnicna-stvar>.

Petek, A. (7. oktober 2015) *Kdaj je primerno, da otrok začne uporabljati internet /Video/*. Pridobljeno s: https://www.youtube.com/watch?v=qVuYIAoOoul&feature=emb_logo.

Pisar, U. (2020). *Vpliv medijev v času koronavirusa*. (internetni vir). Pridobljeno s: <http://www.dps.si/wp-content/uploads/2020/04/Vpliv-medijev-v-%C4%8Dasu-koronavirusa-Pisar-Ur%C5%A1ka.pdf>.

Razvoj medijev (2. 01. 2016) (internetni vir) Pridobljeno s: http://www.zgodovina.eu/mediji/razvoj_medijev.htm.

STA (2. maj 2020). *Epidemija poudarila pomen medijev, a tudi povečala njihovo negotovost*. (internetni vir) Pridobljeno s: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/v-srediscu/262945>.

Tomažič, J. in Avšič Zupanc, T. (2020). *COVID-19: kaj že ve in česa še ne ve medicinska stroka*. Klinika za infekcijske bolezni in vročinska stanja ter Inštitut za mikrobiologijo in imunologijo, Medicinska fakulteta (internetni vir). Pridobljeno s: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/priloga_7_koronavirus_klinicna_slika_delo.pdf.

Uredništvo gov.si (2021) *Koronavirus SARS-CoV-2*. (internetni vir) Pridobljeno s: <https://www.gov.si/teme/koronavirus-sars-cov-2/>.

Uredništvo mlad.si (9. februar 2016). »Najbolj pomembno je, da se mladi zavedajo, da je internet javni prostor in da razumejo, kaj to pomeni!« Pridobljeno s: <http://arhiv.mlad.si/2016/02/najbolj-pomembno-je-da-se-mladi-zavedajo-da-je-internet-javni-prostor-in-da-razumejo-kaj-to-pomeni/>.

Uredništvo mlad.si (28. oktober 2020). *Še vedno jih tri četrtnine gleda televizijo in posluša radio*. (internetni vir) Pridobljeno s: <https://mlad.si/blog/janja-bozic-marolt-se-vedno-jih-tri-četrtine-gleda-televizijo-in-polovica-poslusa-radio/>.

Uredništvo safe.si (3. avgust 2016). *Igrice lahko vodijo do zasvojenosti*. (internetni vir) Pridobljeno s: <https://safe.si/novice/igrice-lahko-vodijo-do-zasvojenosti?page=33>.

INTERNETNI VIR – ČASOPISI

Slovenski narod (30.09.1918), letnik 51, številka 223. URN:NBN:SI:DOC-BC6PRID6 from <http://www.dlib.si>.

Slovenec: političen list za slovenski narod (02.11.1918), letnik 46, številka 252a. URN:NBN:SI:doc-HK33WITJ from <http://www.dlib.si>.

Učiteljski tovariš (10.01.1919), letnik 59, številka 2. URN:NBN:SI:doc-SJMMFTHY from <http://www.dlib.si>.

Učiteljski tovariš (07.02.1919), letnik 59, številka 6. URN:NBN:SI:doc-OQZLI6RY from <http://www.dlib.si>.

Slovenski narod (22.10.1918), letnik 51, številka 245. URN:NBN:SI:doc-H4WHMLQW from <http://www.dlib.si>.

Slovenec: političen list za slovenski narod (19.01.1919), letnik 47, številka 15. URN:NBN:SI:doc-VLA0LDPN from <http://www.dlib.si>.

Slovenec: političen list za slovenski narod (26.01.1919), letnik 47, številka 21. URN:NBN:SI:doc-L2K1GD26 from <http://www.dlib.si>.

Jugoslavija (17.12.1918), letnik 1, številka 3. URN:NBN:SI:doc-4SDZ2HAN from <http://www.dlib.si>.

Slovenec: političen list za slovenski narod (16.02.1919), letnik 47, številka 39. URN:NBN:SI:doc-6LJ8B8CU from <http://www.dlib.si>.

6 PRILOGE

6. 1 ANKETA O SPREMINJANJU MNENJA O COVID- 19

6.1.1 Priloga 1: Anketni vprašalnik št. 1

Spoštovani, spoštovana!

Pred vami je anketa o spreminjanju mnenja o novem koronavirusu. Prosim, da si vzamete nekaj minut časa in rešite anketo.

Hvala za vaše odgovore.

Urška Ula

Kraj bivanja:

- a) Ljubljana.
- b) Maribor.
- c) Celje.
- č) Šentjur.
- d) Šmarje pri Jelšah.
- e) Drugo (vpišite).

Poklic, ki ga opravljam:

- a) Učitelj.
- b) Dijak.
- c) Učenec.
- d) Zaposlen v Domu upokoencev.
- e) Zaposlen v javni upravi.
- f) Kmet.
- g) Medicinska sestra.
- h) Zaposlen v trgovini.
- i) Podjetnik.
- j) Upokojenec.
- k) Drugo (vpišite).

Starost:

- a) 10-15 let.
- b) 15-24 let.
- c) 25-34 let.
- d) 35-44 let.
- e) 45-54 let.
- f) 55-64 let.
- g) Nad 65 let.

1. Kako bi s svojimi besedami opisali COVID-19?

2. Ali veste, kako se virus širi?

3. Prva epidemija novega koronavirusa je bila razglašena 13. marca 2020 (do 18. maja 2020) Kako ste na situacijo gledali takrat?

4. Ali ste spomladi brali članke o novem koronavirusu?

- a) Da.
- b) Ne.

5. Ali ste se takrat počutili ogrožene?

- a) Da.
- b) Ne.

6. Ali ste v času prve epidemije verjeli vsem novicah?

- a) Da.
- b) Ne.

7. Ali so bile med temi tudi novice, ki so se izkazale za neresnične?

- a) Da.
- b) Ne.

8. Če ste na **prejšnje vprašanje** odgovorili z **DA**, prosimo, vpišite ključno informacijo oziroma povzetek novice, ki se je izkazala za neresnično.

9. 18. oktobra je bila razglašena ponovna epidemija (ki še vedno traja). Kako gledate na stanje okužb sedaj?

- a) Mislim, da stanje ni tako resno kot ga opisujejo mediji.
- b) Menim, da bo stanje rešilo cepivo.
- c) Navadil/a sem se živeti s tem.
- d) Stanje me zelo skrbi.

10. Katerim podatkom najbolj verjamete?

- a) Informacijam na televiziji, radiu, časopisih.
- b) Informacijam na družabnih omrežjih (medijske osebnosti, razni vplivneži ...).
- c) Informacijam iz druge roke (npr. Sosedov prijatelj je povedal ...)
- d) Drugo:

11. Mislite, da so mediji vplivali na vaše mnenje?

- a) Da.
- b) Ne.

Zakaj DA oziroma NE?

6.1.2 Priloga 2: Anketni vprašalnik št. 2

Spoštovani, spoštovana!

Pred vami je anketa o spreminjanju mnenja od covid-19 pod vplivom medijev. V podobni anketi ste že sodelovali, ker pa so se razmere od takrat spremenile, vas prosimo, da rešite še to anketo.

Anketa je anonimna in namenjena izdelavi raziskovalne naloge.

Hvala za vaše odgovore.

Urška Ula

Kraj bivanja:

- a) Ljubljana.
- b) Celje.
- c) Šentjur.
- d) Šmarje pri Jelšah.
- e) Drugo (vpišite).

Poklic, ki ga opravljam:

- a) Učitelj.
- b) Študent.
- c) Dijak.
- d) Učenec.
- e) Zaposlen v Domu upokojencev.
- f) Zaposlen v javni upravi.
- g) Kmet.
- h) Medicinska sestra.
- i) Zaposlen v trgovini.
- j) Drugo (vpišite).

Starost:

- a) 10-15 let.

- b) 15-24 let.
- c) 25-34 let.
- d) 35-44 let.
- e) 45-55 let.
- f) 55-64 let.
- g) Nad 65 let.

1. Ali ste se testirali?

	Da	Ne
PCR test		
HAGT (hiter antigenski test)		
Nisem se še testiral/-a		

2. Zakaj ste se testirali?

- a) Zaradi službe.
- b) Testiral/-a sem se prostovoljno (v sklopu hitrega testiranja).
- c) Ker sem imel simptome okužbe.
- d) Ker sem bil v stiku z okuženim.
- e) Ker sem potreboval/-a dokazilo o opravljenem negativnem testu (smučanje, državna meja...)
- f) Nisem se še testiral/-a.

3. Ali so na vašo odločitev o testiranju vplivali mediji?

- a) Da.
- b) Ne.

4. Ali ste se odločili za cepljenje oz. se nameravate cepiti?

- a) Da.
- b) Ne.

5. Kaj vas je prepričalo v vašo odločitev glede cepljenja?

- a) O cepivu sem dobil/-a dovolj zanesljivih podatkov (iz televizije, radia, tiska ...)
- b) To je moje osebno prepričanje, saj menim, da bom tako varen.
- c) Ne nameravam se cepiti.
- d) Drugo (vpišite).

6. Ali vas je strah novih sevov novega koronavirusa (npr. britanski, afriški ...)

- a) Da.
- b) Ne.

7. Mislite, da mediji prikazujejo objektivne in verodostojne (resnične) informacije?

- a) Da.
- b) Ne.

8. Ali kdaj pomislite, da do podatkov v uradnih medijih (televizija, radio, tisk ...) niste dovolj kritični?

- a) Vedno.
- b) Pogosto.
- c) Redko.
- d) Nikoli.

9. Ali kdaj pomislite, da do podatkov na družabnih omrežjih (Facebook, Instagram, TikTok, YouTube ...) niste dovolj kritični?

- a) Vedno.
- b) Pogosto.
- c) Redko.
- d) Nikoli.

10. Ali mislite, da so mediji spomladi več pisali o epidemiji?

- a) Da.
- b) Ne.

6.2 Priloga 3: Vprašanja za intervju z novinarjem

1. Ali ste pisali o novem koronavirusu?
2. Na kakšen način ste preverili resničnost informacij, ki ste jih prejeli?
3. Od koga ste dobili informacije (stroka, zdravniki ...)?
4. Ali ste pisali o novici, ki se je kasneje izkazala za neresnično/nepotrjeno?
5. S kakšnimi dokazi ste svoje novice podkrepili?
6. Ali ste v času spomladanske epidemije več pisali o stanju kot sedaj o drugi?
7. Ali v javnost pošljete vse informacije, ki jih dobite oz. kako naredite selekcijo?

6.3 Priloga 4: Delavnica z učenci

LAŽ ALI RESNICA - JU ZNAMO LOČITI?

1. Ali spremljaš novice v zvezi z novim **koronavirusom**?

a) Da.
b) Ne.

2. Preko katerega medija **največ** spremljaš omenjene novice?

3. Ali znaš oceniti resničnost oz. neresničnost novic? Utemelji svoj odgovor.

4. Oцени resničnost naslednjih novic.

a) Nekdo je v objektiv fotoaparata ujel železniški vagon, ki prevažta novi **koronavirusi**!

Alli zgotnje trditve drži? Povej svoje odgovore! /5

b. Novi **koronavirus** se čiri prek mobilnega omrežja 5G! 5G omrežje naj bi močno poškodovalo imunski sistem in virusu na ta način omogočil boljše delovanje. Da ta podatek drži, lahko dokažemo na preprost način. Wuhan je imel prvi pokritost s 5G omrežjem, prav v tem mestu pa so prvič zaznali primere okužbe z novim **koronavirusom**.

Alli zgotnje trditve drži? Povej svoje odgovore! /5

c. Virus se imenuje SARS-CoV-2, bolezen, ki jo povzroča pa COVID-19.

Alli zgotnje trditve drži? Povej svoje odgovore! /5

d. Za epidemijo novega **koronavirusa** je kriv računalniški milijarder Bill Gates! Bill Gates je že leta 2015 govoril o možnosti globalne epidemije in ker je že oktobra leta 2019 izvedel simulacijo epidemije, ki bi jo povzročil eden od **koronavirusov**, je po mnenju mnogih glavni krivec za trenutne izredne razmere.

Alli zgotnje trditve drži? Povej svoje odgovore! /5

e. Če vodo pijemo vsakih 15 minut, bomo novi **koronavirus** splaknili iz grla v želodec, kjer ga bo uničila želodčna kislina.

Alli zgotnje trditve drži? Povej svoje odgovore! /5
